

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1912.

Andra kammaren.

Nr 17.

Onsdagen den 13 mars.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Herr statsrådet *Schotte* aflämnade Kungl. Maj:ts propositioner: angående pension åt skrifbiträdet hos länsstyrelsen i Malmö Hilda Gustafva Ryberg; och angående ersättning för kyrkotionden från Skaftö annexförsamling.

Nämnda propositioner bordlades.

§ 2.

Föredrogs herr *Ödmans* vid nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att till herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet få framställa spörsmål; och blef berörda anhållan af kammaren bifallen.

§ 3.

Herrar *Nydals* och *Ödmans* å kammarens bord hvilande motion, nr 271, som nu föredrogs, hänvisades till konstitutionsutskottet.

§ 4.

Härefter föredrogs hvart för sig och lades till handlingarna: konstitutionsutskottets memorial, nr 4, i anledning af olika meningar mellan kamrarna, till hvilket utskott väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående expropriation i vissa fall af torp och andra lägenheter å rekognitionshemman m. m. bör hänvisas; och lagutskottets memorial, nr 24, i anledning af återremiss från Första kammaren af lagutskottets utlåtande, nr 23, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar af värnpliktslagen den 14 juni 1901.

§ 5.

Herr statsrådet friherre *Adelswärd* öfverlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

Andra kammarens protokoll 1912. Nr 17

angående efterskänkande af kronans rätt till danaarf efter tvätterskan Emilia Andrietta Lindberg från Sala; och

med förslag till förordning angående särskild skatt å majs, utländsk potatis samt maniokarot och andra väsentligen lika stärkelserika, tullfria utländska ämnen, använda vid tillverkning af stärkelse.

Dessa propositioner blefvo på begäran bordlagda.

§ 6.

Föredrogs lagutskottets utlåtande, nr 22, i anledning af väckt motion om borttagande ur strafflagen och strafflagen för krigsmakten af strafformen inneslutning i mörkt enrum; och blef utskottets hemställan därvid af kammaren bifallen.

§ 7.

Ang. underlättande af jordupplätelser för egna hem å kronomark i Norrland.

Efter härpå skedd föredragning af Andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande, nr 2, angående herrar Bäckströms och Wikströms motion, nr 234, om skrifvelse till Kungl. Maj:t i fråga om underlättande af jordupplätelser för egna hem å kronomark i Norrland, begärdes ordet af

Herr S o m m e l i u s, som anförde: Jag anhåller att i detta ärende få säga ett par ord. Jag trodde möjligen, att någon af motionärerna eller utskottets ordförande skulle yttrat sig i denna fråga.

Det har i denna kammare vid upprepade tillfällen kraftigt betonats, att åtgärder böra vidtagas för att i någon mån upphjälpa de icke bemedlades och de mindre bemedlades ställning. Det synes mig, som om den riktning, motionen påpekar, i viss mån skulle befördra detta intresse. Det är äfven ett annat syfte, som genom denna motion skulle kunna tillgodoses.

Om kammaren behagade se efter, så står på sidan 4 i betänkan-det återgifvet ett uttalande af sekreteraren i Nationalföreningen mot emigrationen doktor Adrian Molin. Han anför: »Deras emigrationsanledning är svårigheten för det uppväxande manliga släktet inom jordbruksnäringen i Sverige att erhålla lämplig jord af landets tillgångar.» Det synes mig vara ett ganska allvarsamt uttalande, och jag kan icke dölja för mig, att det innebär en stor sanning. Själf är jag icke ledamot i någon af de egnahemsföreningar, som bildats här i landet, och känner icke närmare deras verksamhet. Men jag har den känslan och har utaf resultaten af deras verksamhet, fått den uppfattningen, att det icke är så, som det borde vara. Det finnes helt säkert åtskilliga organisationsfel i dessa egnahemsföreningar, hvilka fel i viss mån bidraga till att det resultat, som framkommit, icke är så särdeles gynnsamt. Nu skall jag icke tillåta mig att närmare gå in på detta. Jag vill endast framhålla, att vårt lands geografiska läge och dess långsträckthet naturligtvis erbjuda åtskilliga svårigheter för att åstadkomma likformighet i afseende på den nödiga organisationen af dessa egnahemsföreningar. Det kan icke vara samma lagstiftning för Norrland som för sydliga Sverige. Jag tager

för gifvet, att detta i någon mån gifvit anledning till de svårigheter och de mindre goda resultat, hvartill egnahemsföreningarna kommit.

Ang. underlättande af jordupplåtelse för egna hem å kronomark i Norrland.

(Forts.)

I motionen i fråga relateras ett försök af en enskild person att erhålla tillåtelse att uppodla ett stycke jord i Norrland. Villkoren, som blifvit fastställda för detta fall, återfinnas i domänstyrelsens yttrande å sidan 18 i utskottets betänkande. Där står hvartill domänstyrelsen i allmänhet värderar den mark, som skall bli föremål för uppodling. Nu frågar man sig: när det nu är så, att man erhåller i odlingshjälp 750 kronor, hvarför inträffar det icke då i långt rikare mån, än som hittills skett, tillfällena att uppodla jord i Norrland? Denna fråga har jag gjort mig många gånger, men icke lyckats få svar på den förrän nu. Sedan domänstyrelsen bifallit en framställning om upplåtelse å kronojord, har vederbörande fått ett stycke jord i areal cirka 10 hektar, d. v. s. 20 tunnland eller något mera. Sedan fordras af denne man, att han först skall bygga sig en hydda, i hvilken han skall vistas under sin första verksamhetstid, och sedan skall han uppföra ett hus, i hvilket skola hysas de kreatur, som han en gång blir ägare till. Samtidigt med detta har han att uppodla den eländiga terräng, som blifvit honom tilldelad, uppdika densamma, gräfva, bryta och köra bort sten och rödja. Nu frågar man sig själf: hvar i all världen skall denne man få pengar till att utföra allt detta arbete? Däri ligger just hemligheten, hvarför icke jorden i Norrland blir i rikare mån upplåten för sådant ändamål, än som fallet är. Någon mindre bemedlad eller icke bemedlad man, som har råd att skaffa sig ett dylikt eget hem, torde väl knappast finnas, och hvarifrån erhåller han det förtroende, på hvilket han kan erhålla lån, då ju allt detta arbete måste utföras utan det ringaste understöd. När ladugårdsbyggnaden är färdig, men ej förr, erhåller han en tredjedel af dessa 750 kronor och först vid mera framskridet arbete erhåller han återstoden af dessa 750 kronor, som torde fördelas i 2:ne utbetalningar. Hvar och en, som vill, kan förstå, att kan det icke ställas till dessa odlares förfogande något löpande kapital, så att de kunna börja sin verksamhet, så kan egnahemsrörelsen i Norrland aldrig taga någon verklig fart. Och dock får man erkänna, att svenska staten äger tillräckligt med jord för kolonisation i Norrland, där man i oändlighet kan upplåta områden och skogsegendomar för att föda en ganska afsevärd befolkning. Jag för min del anser det vara synd att i detta fall hejda den lust, som finnes att få egen torfva att bygga och bo på, i synnerhet när anspråken äro så små, då det gäller att uppodla en mycket svåråtkomlig terräng, som är ogästvänlig emot den, som vill taga densamma i anspråk.

Om vi gå längre söder ut, ha vi där en annan fråga, som tyckes hafva kommit sin lösning närmare, nämligen frågan om Kastellegården. Detta ärende har förut behandlats här i kammaren. Nu har jag sett, att domänstyrelsen föreslagit till inlösen icke mindre än 32 jordstycken, i de flesta fall bebyggda af torpare med egna hus och i vissa fall med statens. Man tyckes sålunda vara på väg att lösa denna fråga. Torparna synas hafva förbundit sig att tillösa sig dessa jordområden. Jag vill därför uttala min lyckönskan, om man skall kunna drifva sa-

Ang. underlåtande af jordupplåtelse för egna hem å kronomark i Norrland.

(Forts.)

ken därhän, att alla torparna blifva ägare till jorden. Jag tror nämligen, att hvarje ny jordägare är en vinst för trakten, för jordbruket, ja för hela vårt land.

Jag ber om ursäkt, om jag ytterligare tager kammarens tid i anspråk. Om några dagar kommer in på kammarens bord en annan fråga om upplåtelse af jord. Min kamrat på skånebanken väckte här förleden en motion i anledning af en kunglig proposition om upplåtande af lägenheter från förra mönsterskrifvarebostället Bjufstorp, liggande strax i närheten af Helsingborg, och detta har gjort, att jag tagit närmare reda på denna fråga. Det bolag, som jag representerar, har arrenderat denna egendom i åtskilliga år och satt den i synnerligen hög kultur. Nu har domänstyrelsen föreslagit, att de, som förut innehade jordområden med egna hus, skulle få tillösa sig dessa. Detta är också medgifvet och torde kunna ordnas på ganska lättvindigt sätt. Därjämte har domänstyrelsen ytterligare föreslagit, att ett visst antal fastigheter skulle upplåtas till egna hem. Det är sex stycken sådana med arealer varierande mellan fem och tre hektar. Det är sålunda jämförelsevis små områden, men jag ber att få säga, att det här förefaller vara samma hinder, som när man vill kolonisera i Norrland; man fastslår ett belopp af 1,000 kronor per hektar. Tro herrarne verkligen, att egnahemsrörelsen är afsedd för dem, som kunna betala 1,000 kronor per hektar för en obebyggd liten egendom? De förslagna köpesummorna utgöra delvis 5,100 kronor stycket för dessa egendomar. Af detta belopp skall sålunda den, som öfvertager någon af dessa fastigheter, betala vid köpekontraktets utfärdande 10 % eller 510 kronor; det öfriga erhåller han sönderdeladt i två lån, hvaraf å hälften löper 6 %, inklusive amortering, och å återstoden, 3,6 %. Det är sålunda rätt hårda villkor, en sådan egnahemsbebyggare får på sin lott, men härtill kommer också, att han måste bebygga sin fastighet omedelbart. Han skall sålunda först och främst anskaffa 510 kronor och medel till att bygga ett hus, hvilket jag antar går till minst 1,500 kronor, då man där nere i allmänhet bygger med tegelsten. Sålunda måste egnahemsförvaltaren, eller i detta fall domänstyrelsen, anskaffa en jämförelsevis förmögen man, som kan köpa en sådan fastighet. Denne skall äga minst ett par tusen kronor, och en sådan man är icke lätt att få tag i. Har han penningarna, betalar han icke 1,000 kronor per hektar för att få en egnahemslägenhet där nere. Då går han hellre en eller två mil nordligare och köper där jord för 3—400 kronor tunnlandet.

Detta sätt att gå till väga vid upplåtelse af egna hem förefaller mig vara fullkomligt förfeladt. Jag kan icke föreställa mig, att man på så vis skall uppnå det mål, man åsyftar. Det blir ett slag i luften. Man vill nog visa välvilja, men mina herrar, man kan icke få fram någon egnahemsrörelse på detta sätt. Det förefaller mig, att det här uppstått en kapitalfråga: det behöfs folk med kapital. Äfven i Norrland är det en kapitalfråga. Man kan icke antaga hvilken man som helst, som endast äger sina arbetssamma händer. Det är icke nog med att få en karl, som kan arbete, utan man måste också ha

en, som har någon kredit. Och hvem törs lämna honom kredit, om staten icke vågar det under dessa förhållanden?

Jag vågar påstå, att svenska staten äger tillräckligt med jord att afstå till egnahemsbebyggare. Äfven om staten genom att uppmuntra egnahemsrörelsen någon gång måste göra en liten förlust, för att det skall bli något af denna verksamhet, vore faran icke stor. Men om vi vilja ha våra söner och döttrar kvar i landet, måste vi sörja för icke blott att de skola få en torfva för någorlunda billigt pris, utan också att de kunna reda sig med sitt arbete på densamma. Man måste också se till, att den blir tillräckligt stor. I allmänhet tar man till den i så liten skala, att en familj knappast kan försörja sig därpå. Det är också ett fel.

Det är rätt egendomligt, om man ser tillbaka till år 1891, då egnahemsidéerna sökte sig fram, att finna, hvilka bestämmelser som då föreskrefvos för upplåtelse för egnahemsbebyggande. Det var första gången man talte om Norrland såsom platsen för upplåtelse för egnahem. Rörande de uppställda villkoren må följande anföras. Torparen skulle under första upplåtelse tiden, utan afgäld till kronan, få bruka torpet och åtnjuta frihet från utlagor och onera — ja, mina herrar, han får lof att bruka den jord, han själf uppodlat, det är utomordentligt älskvärdt af svenska staten; staten lämnar honom en eländig jord af usel beskaffenhet, som han får bruka, den första tiden utan beskattning — mot skyldighet att i enlighet med de föreskrifter, som af domänstyrelsen vid upplåtelsen meddelades, uppodla och bebygga lägenheten — det får han älskvärdt nog lof till. Så säges det vidare, att torparen skulle inom det område af kronoparken, som blef honom anvisadt, utöfva tillsyn och bevakning, äfvensom på tillsägelse af vederbörande skogstjänsteman och mot skälig ersättning utgöra å kronoparken erforderliga arbeten. Detta är de medgifvanden han erhållit för sin utomordentliga välvillighet att uppodla en del af marken och göra densamma produktiv. Efter frihetsårens slut skulle torpet genom domänstyrelsens försorg, i förhållande till detsammans storlek och beskaffenhet, åsättas viss årlig afgäld, att utgöras medelst dagsverken å kronoparken.

Jag har tagit herrarnes tid tillräckligt i anspråk och tröttat eder med denna fråga länge, men den är långt viktigare än mången kanske föreställer sig, och det är därför, jag ville för de herrar, som helt säkert förstå den saken bättre än jag, betona, att betydelsen af denna motion ingalunda är så liten, som man vid första påseendet skulle anse.

Jag vill särskildt, innan jag slutar, uttala, att jag anser, att när upplåtelser till egnahemsbebyggande skola ske, de böra vara tillräckligt stora och icke för smått tilltagna. De skola vara så stora, att en familj med sitt arbetes hjälp kan lefva på dem.

Vidare ber jag att få framhålla, att prisen på jord icke få vara för höga, att man måste ställa om kredit åt vederbörande, så att de kunna börja arbeta, annars kan ingenting bli utfördt.

Staten bör vidare sörja för, att i flera af kronans skogar och jämväl å statens domäner upplåtats sådana lägenheter och till något rim-

Ang. underlättande af jordupplåtelser för egnahem å kronomark i Norrland.

(Forts.)

Ang. underlättnad af jordupplätelser för egna hem å kronomark i Norrland.
(Forts.)

ligare pris, än hvad jag antydt vara fallet i fråga om Bjufstorps mönsterskrifvareboställe.

Jag ber slutligen att få tillägga, att jag anser, att all sådan upplåtelse skall ske med full äganderätt.

Jag tillåter mig, herr talman, att tillstyrka bifall till utskottets hemställan.

Vidare yttrades ej. Kammaren biföll utskottets hemställan; och skulle, jämlikt 63 § riksdagsordningen, detta beslut genom utdrag af protokollet delgifvas Första kammaren.

§ 8.

Föredrogos hvar efter annat bevillningsutskottets betänkanden:

nr 11, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse af § 2 i förordningen den 15 maj 1908 angående restitution af erlagd sockerskatt eller befrielse från sådan skatt för socker, som användts vid tillverkning af exportvaror m. m.;

nr 12, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse af 5 § i förordningen den 11 oktober 1907, angående beskattning af socker m. m.; och

nr 13, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse af § 13 mom. 1 i förordningen den 9 juni 1911 med tulltaxa för inkommande varor.

Utskottets i dessa betänkanden gjorda framställningar blefvo af kammaren bifallna.

§ 9.

Ang. upphörande af statens skogs- och jägeribetjäntes rätt till skattefrihet för tjänstehundar.

Till afgörande förelåg nu bevillningsutskottets betänkande, nr 14, i anledning af väckt motion om upphörande af statens skogs- och jägeribetjäntes rätt till skattefrihet för tjänstehundar.

I en inom Andra kammaren väckt motion, nr 96, hvilken hänvisats till bevillningsutskottet, hade herr *Hedström* föreslagit, att 1 § i kungörelsen den 1 juni 1877, angående skatt för hundar, måtte få följande ändrade lydelse: »Såväl i stad som på landet må kommun icke allenast besluta, huruvida för hundar eller särskilda slag af dem skatt skall årligen utgöras, utan äfven bestämma beloppet af den skatt, dock ej öfverstigande 15 kronor, som enhvar inom kommunens område boende, hvilken därstädes har hund, skall för hvarje sådant djur erlägga.»

Utskottet hemställde, att Riksdagen, i anledning af herr *Hedströms* förevarande motion, måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhölla, att Kungl. Maj:t täcktes vidtaga åtgärder för sådan ändring af kungörelsen den 1 juni 1877, angående skatt för hundar, att kommun skulle äga att upptaga skatt äfven för hundar, som innehades af skogsstaten tillhörande tjänstemän.

Vid utlåtandet funnos emellertid fogade reservationer af:

herr *K. G. Karlsson*, med hvilken herr *Lyckholm* instämt och som inom utskottet yrkat, att utskottet måtte afstyrka motionen; samt

herrar *Kune*, *Bergman* och *Hedström* mot vissa delar af utskottets motivering.

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, gaf herr talmannen på begäran ordet till

*Ang. upphö-
rande af sta-
tens skogs- och
jägeribetjäntes
rätt till skatte-
frihet för tjän-
stehundar.*

Herr *Christiernson*, som yttrade: Vid detta betänkande är fogad en reservation af herrar *K. G. Karlsson* och *Lyckholm* om afslag å motionen. Jag var icke närvarande vid den slutliga behandlingen af detta ärende i utskottet. Hade jag det varit, hade jag också anslutit mig till reservationen och yrkat, att motionen icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Jag vill i korthet säga, att det här gäller ett obetydligt ärende, hvilket man icke kunnat påvisa skall kunna föranleda någon olägenhet och då är det väl för mycket ändå, att besvara Kungl. Maj:t med en skrifvelse i frågan. Riksdagen sänder så många skrivelser till Kungl. Maj:t i många viktiga frågor, och vi se, att Kungl. Maj:t har mycket svårt att hinna besvara dessa Riksdagens skrivelser. Då torde det icke vara nödvändigt att öka antalet skrivelser med en sådan, som egentligen icke berör ett ämne, som har någon betydelse.

Med anledning af hvad jag tillåtit mig yttra, ber jag, herr talmann, att få yrka afslag på utskottets hemställan.

Härpå anförde:

Herr *Hedström*: Då jag är motionär i den föreliggande frågan, skall jag be att få tacka utskottet för den välvilliga motiveeringen och det tillmötesgående, som visats min motion i utskottets utlåtande. Det är den i kungl. kungörelsen den 1 juni 1877 meddelade bestämmelse, enligt hvilken jägeri- och skogsstatens tjänstemän äro fria från utgörande af hundskatt, som jag velat få ändrad, och det är denna ändring jag sökt motivera i min motion. Jag anser nämligen, att det är orätt, att statens skogstjänstemän och jägeribetjante, hvilka äga rätt att deltaga i kommunalstämmas förhandlingar och beslut angående tillkomsten af just denna skatt, själfva icke behöfva utgöra skatten.

Hvad beträffar utskottets motivering, anser jag dock, att utskottet icke träffat den uppfattning, som jag velat göra gällande. Utskottet säger nämligen: »Motivet till förevarande undantagsbestämmelse i fråga om skyldigheten att erlægga hundskatt har, såsom ordalagen angifva, tydligt varit, att ifrågavarande tjänstemän ansetts behöfva vissa hundar för att kunna behörigen fullgöra sina åligganden med afseende å jaktvården och därför ej böra betungas med skatt på dessa hundar, som de hade att hålla på egen bekostnad.» Man får härigenom den uppfattningen att det skulle finnas någon skyldighet för skogsstatens tjänstemän att hålla hundar. Detta är emellertid icke fallet, det står dem fullkomligt fritt.

Under frågans behandling inom utskottet har heller ingenting framkommit, som bestyrker den uppfattningen, att hundar skulle

(Forts.)

*Ang. upphö-
rande af sta-
tens skogs- och
jägeribetjantes
rätt till skatte-
frihet för tjän-
stehundar.*

(Forts.)

vara af sådan betydelse för jaktvärden eller för dessa tjänstemäns verksamhet i öfrigt, att denna undantagsställning på den grund kan anses berättigad. Tvärt om har från det håll, där man har någon erfarenhet och kändedom om jaktvärden, påvisats den skada, som förorsakats af hundar såväl på småvildt som på mindre tamdjur, som utsläppas i skogen under sommaren. För utrotande af rofdjuret finnas andra och mera effektiva fångstmetoder än jakt med hundar.

Om det vore så, att dessa tjänstemän i någon nämnvärd grad visat sig utöfva denna jakt, så skulle motiveringen vara berättigad, men detta vågar jag på det bestämdaste bestrida. Sedan denna lag tillkommit, ha vi fått andra tjänstemän, med ungefär enahanda åligganden, som dessa skogsstatens och jägeristatens tjänstemän och betjante, nämligen jaktvårdsstyrelsens tillsyningsmän, hvilka hafva sig ålagdt att tillse, att jaktlagarna efterlefvas. Vidare finnas skogsvårdsstyrelsernas tjänstemän, som hafva till sin uppgift att ombesörja värden af de enskildes skogar, och som sålunda äfven hafva sin verksamhet förlagd till skog och mark med ofta nog rika tillfällen till jakt. Om dessa tjänstemän äfven skulle ifrågasättas att komma i åtnjutande af samma undantagsställning, skulle man få ganska svårt att med sakska! afvisa den efter den motivering utskottet nu gifvit sitt betänkande.

Jag har med detta velat fastslå, att skogsstatens tjänstemän för sin tjänsteutöfning numera icke ha något behof af hund, hvarken med afseende på jaktvård eller tillsyn öfver de allmänna skogarna. Då man nu sträfvar efter att ständigt öka dessa tjänstemäns antal, bör man också tillse, att deras rättigheter icke alltför mycket kringskära den besutna befolkningens, och då bör det icke anses obilligt att begära, att dessa tjänstemän likställas med den öfriga befolkningen.

Det är att hoppas, att Kungl. Maj:t tager hänsyn härtill, om utskottets förslag vinner Riksdagens bifall.

Herr talman, jag skall be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Söderberg i Hobborn: Den förste ärade talaren i denna fråga yrkade afslag på såväl motionärens yrkande som utskottets hemställan, förnämligast af den anledningen, att man icke borde besvara Kungl. Maj:t med en så liten fråga. Till en del vill jag ge honom rätt härutinnan. Det är visserligen ingen stor fråga, men motionären har dock påpekat åtskilliga omständigheter, som tala för en ändring i detta afseende. Fördenskull har jag vid den förberedande behandlingen af denna fråga inom utskottet anslutit mig till dem, som yrkat på en skrivelse i motionens syfte. Jag vill dock göra några erinringar mot utskottets motivering.

Det var, som utskottet säger, redan år 1861, som denna kungörelse kom till stånd om införande af en kommunens skatt på hundar, och då bestämdes äfven, att statens skogs- och jägeribetjante skulle för de hundar, som de i och för sina tjänster underhålla, vara fria från beskattning. Mycket har emellertid utvecklats under de senare

åren. Våra skogar i Dalarne och Norrland äro icke länge tillhåll för allehanda rofdjur, som de voro i flydda tider, utan de ha genom de senare årens stora skogsafverkningar i detta afseende undergått en högst betydlig förändring, hvarför jag anser upphäfvandet af denna bestämmelse väl motiverad.

För öfrigt finns det andra kategorier af tjänstemän, som borde vara befriade från denna skatt, om man skulle hålla på denna undantagsbestämmelse för statens jägeribetjante. Jag syftar på tjänstemän och betjante vid de under de senare åren inrättade skogsvårdsstyrelserna för de hundar, som de hålla för skogsvården. Dessa tjänstemän borde väl kunna peka på samma skäl för befrielse från skatt som skogsstatens tjänstemän.

Vidare vill jag erinra om, att det under senare år framställts anspråk på att äfven vissa andra personer borde vara befriade från skatt för sina hundar, exempelvis lärare, folkskollärare och lärarinnor, som antingen hafva sin verksamhet förlagd till eller själfva bo i sådana trakter, som äro mera enligt belägna. De ha också framställt begäran om att blifva befriade från skatt för hundar, som de hålla för att i någon mån skydda sig mot illasinnade personer.

Jag tror alltså för min del, att det vore lyckligast, om frågan löstes på det sättet, att det blefve en kommunens angelägenhet att ordna hithörande ting. Om då kommunen funne det ändamålsenligt och lämpligt att befria vare sig statens eller skogsvårdsstyrelsernas tjänstemän och betjante eller också dessa lärare och lärarinnor, så må det då ankomma på resp. *kommunalstämma* att afgöra, huruvida personerna i fråga böra betala skatt eller icke. Detta anser jag vara riktigt, men det vore icke lämpligt, om *staten* skulle träda emellan och betala skatt för sina tjänstemäns hundar, som de behöfva för sin tjänst, såsom för utrotande af rofdjur och dylikt. Jag tycker, det är ungefär, som om staten skulle hålla dessa tjänstemän med vapen och ammunition, och det vore väl alldeles orimligt.

Jag har begärt ordet för framställande af dessa anmärkningar, men har för öfrigt icke annat yrkande än om bifall till utskottets hemställan.

Herr R ö i n g: Det framgår af utskottets betänkande, att jag icke deltagit i detta ärendes slutliga behandling inom utskottet. Hade jag det gjort, hade jag i likhet med herrar K. G. Karlsson och Lyckholm reserverat mig och yrkat afslag på den föreliggande motionen.

Tyvärre var det mig icke möjligt att uppfatta de två senaste ärade talarne, och jag är sålunda icke i tillfälle att replikera dem. Jag skall därför endast be att få påpeka ett par saker.

Kan det verkligen, som motionären framhåller, vara af någon egentlig betydelse för en kommun, om en kronojägarers tjänstehund är skattefri eller icke? I regel är väl hundskatten uppe i de norrlandska kommunerna några få kronor, och i allmänhet torde icke finnas mer än en kronojägare i hvarje socken. Då spelar det uppenbart för vederbörande kommun ur ekonomisk synpunkt ingen som helst roll, huruvida denna tjänstehund är skattefri eller icke.

Ang. upphö-
rande af sta-
tens skogs- och
jägeribetjantes
rätt till skatte-
frihet förtjän-
stehundar.

(Forts.)

Ang. upphö-
rande af sta-
tens skogs- och
jägeribetjäntes
rätt till skatte-
frihet för tjän-
stehundar.

(Forts.)

Härtill kommer, att till denna riksdag från Kungl. Maj:t lär vara att förvänta en proposition med förslag till ny jaktlag. Under sådana förhållanden torde det vara ändå mindre lämpligt, att denna, såvidt jag kan finna, ytterst obetydliga fråga nu göres till föremål för en skrifvelse från Riksdagens sida.

På dessa skäl, herr talman, ber jag i likhet med den ärade tälaren på skånebanken, herr Christierson i Helsingborg, att få yrka afslag på utskottets hemställan.

Herr *Jeansson* i Kalmar instämde häruti.

Herr *Vennersten*: Blott ett par ord till försvar för utskottets ståndpunkt.

I likhet med hvad här uttalats från ett par håll, fann man äfven på afdelningen till en början, att denna fråga vore skäligen obetydlig. Kanske har man redan i mångas mening spillt för mycken tid på densamma. Emellertid visade det sig på afdelningen vid närmare undersökning och på grund af upplysningar, lämnade särskildt af motionären, att vissa missbruk faktiskt ägde rum, hvilka missbruk, trots det de blifvit åtalade, icke kunat stäffjas. Det befanns, att på sina håll statens skogs- och jägeripersonal höll flera hundar, än för tjänstens fullgörande behöfdes. Man erfor, att de skattefria hundarnes innehafvare stundom medverkat till, att skatten inom en kommun satts så högt, att en del andra ansett sig icke kunna hålla hundar. På grund af dessa missbruk och den orättvisa, som här af förorsakades, ansåg man inom utskottet, att ärendet förvisso hade någon betydelse och det vida större, än en med dessa förhållanden obekant person kunnat föreställa sig. Detta ledde därefter, att man kom med längre gående kraf än hvad utskottet gör och det från håll, där man ansåg sig sitta inne med ganska stor kompetens att bedöma frågan. Tyvärr lär den reservant, som jag nu åsyftar, icke vara här närvarande, eftersom jag icke hört honom begära ordet. Jag vill därför förklara, att man enades om ett slags kompromiss för att, i den mån det var möjligt, fästa uppmärksamheten vid dessa orättvisor och missbruk och hjälpa dem, som ledo därunder, till sin rätt.

Detta är skälet, hvarför utskottet kommit med den hemställan det gjort, och jag ber, herr talman, på grund af hvad jag anfört, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr *Palmstierna*: Herr Christierson och herr Röing två nu gemensamt sina händer inför kammaren och gifva tillkänna att de icke deltagit i ärendets slutliga behandling inom utskottet och att, därest de detta gjort, de säkerligen skulle afstyrkt det betänkande, som utskottet framlagt. Skälet härtill är för dem båda gemensamt, nämligen att frågan är så ytterst obetydlig. Den anmärkningen riktar sig nu närmast mot den ärade motionären, men när en fråga, må vara att dessa herrar anse den mycket obetydlig, har framlagts på ett utskotts bord, måste utskottet behandla frågan ur *saklig* synpunkt allenast och fatta ståndpunkt till spörsmålet i sak och därpå afgifva sitt betänkande till Riksdagens båda kamrar. Det är ock så vi i ut-

skottet behandlat denna fråga, och då ha äfven kamrarne, såvidt jag förstår, att i *sak* fatta ståndpunkt till frågan.

Skulle man gå på den princip, som dessa två herrar här plädera för, nämligen att man skall afgöra, om en fråga är af den betydelse, att kammaren öfverhufvud bör med densamma taga befattning eller icke, så fruktar jag att man glider in på ett förfarande, som kan medföra konsekvenser af icke alldeles angenäm art. Frågan måste sålunda ägnas behandling från rent saklig synpunkt, och då tydligen inom vissa kommuner olägenheter råda i detta hänseende och en förnimmelse däraf existerar, så finnes det fullt skäl för Riksdagen att söka lätta detta, må vara ringa obehag.

Det skäl, som herr Röing anförde, att den nya jaktlagsstiftningen skulle hafva någon betydelse härvidlag, har icke något fog för sig. Utskottet har undersökt den saken, och uti det framlagda betänkandet finnes icke alls någon antydning därom. Kammaren kan därför oberoende af nämnda utredningsarbete fatta ståndpunkt i frågan.

Jag vill också påpeka, att vid frågans första behandling inom utskottet alla förklarade densamma vara en förfärligt obetydlig fråga. Icke förty höll utskottet på med ärendets behandling i åtskilliga dagar. Det är beklagligt, att den ärade ledamot af kammaren, som med en alldeles våldsamt ifver — han vädrade tydligen något vildt — sökte uppehålla arbetet i utskottet, icke är här närvarande i dag, ty hade han det varit, skulle kammarens ledamöter säkerligen fått sådana bidrag till debatten, att de gärna tillstyrkt betänkandet, ehuru måhända med någon annan motivering.

För att fortast möjligt få slut på denna sak och icke förlänga debatten om detta, enligt allas mening obetydliga ärende, kunde vi lika gärna bifalla utskottets förslag.

Herr Christiernson: Ja, det är nog riktigt, att utskottet kom att använda mycken tid på denna fråga, men det berodde på *andra* omständigheter, som spelade in. Det uppstod nämligen inom utskottet vidlyftiga tvister på hvad sätt man — jagade räf. Detta torde förklara, hvarför ärendet kräfdes så lång tid. Skåningarna kunde nämligen icke förstå det jaktsätt, som norrlänningarna använda, och norrlänningarna hade ytterst svårt att inse, hur skåningarna kunde jaga på sitt sätt. Efter åtskilliga dagars underhandlingar och förklaringar blef man å ömse sidor upplyst om, hur jakten kunde bedrivas på olika sätt i olika landskap, som i geografiskt och topografiskt hänseende äro i hög grad olikartade.

Hvad sedan själfva frågan beträffar, så är det kanske riktigt, såsom den sista ärade talaren säger, att man icke skall afslå en fråga, därför att den är obetydlig, men å *andra* sidan må det vara tillåtet att se ett förslag äfven ur den synpunkten. Jag vädjar här till herrarne: hvilka skäl ha dessa herrar, som företräda den s. k. sakliga ståndpunkten, i motsats mot talaren på göteborgsbänken och undertecknad, som icke skulle göra det, hvilka skäl, säger jag, ha de anført för, att man skall skriva till Kungl. Maj:t i denna fråga?

*Ang. upphö-
rande af sta-
tens skogs- och
jägeribetjäntes
rätt till skatte-
frihet för tjän-
stehundar.*
(Forts.)

*Ang. upphö-
rande af sta-
tens skogs- och
jägeribetjäntes
rätt till skatte-
frihet för tjän-
stehundar.*

(Forts.)

Jag har ännu icke hört något annat skäl anfördt, än att man tycker, att Kungl. Maj:t bör taga denna sak under ompröfning. Några missbruk ha icke omtalats. Visserligen har motionärens hund tillsammans med en kronojägares hund bitit ihjäl ett får, som hundarnes ägare sedan fingo betala, och då grep det motionären i hög grad, att hans hund var belagd med skatt, medan den andres var skattefri, men det är dock icke något sådant missbruk, att det tarfvar Kungl. Maj:ts ingripande.

Om jag uppfattade bevillningsutskottets högt ärade vice ordförande rätt, menade han, att det kunde inträffa eller möjligtvis redan hade inträffat, att kronojägare eller skogsstatsbetjante tillsammans med sina vänner drefve upp hundskatten så i höjden, att andra icke hade råd att hålla några hundar. Ja, det kan ju hända, att en sådan camorra har bildats någonstades, men då man vet, att lagen sätter maximum för hundskatten till 15 kronor, synes mig risken icke vara alltför öfverhängande. På afdelningen framfördes icke något sådant argument.

Jag är fortfarande af den uppfattningen, att om en fråga är mycket obetydlig, låt vara, att den kanske kan synas rättvis, bör man icke sätta i gång den stora apparat, som följer med en skrifvelse till Kungl. Maj:t, utan man får väl förmoda, att i detta fall vederbörande myndigheter, hvilka saken närmast rör, när de få veta att frågan varit föremål för Riksdagens behandling, skola se till, om några ändringar i gällande författning kräfas. Då vidare åtskilliga regeringsmedlemmar äro här närvarande och åhöra denna öfverläggning, kunna vi väl våga hoppas, att de skola ägna sitt intresse åt saken, äfven utan att det aflåtes en skrifvelse till Kungl. Maj:t.

Jag tillåter mig, herr talman, att alltjämt framhärda i den mening, att man icke skall skriva till Kungl. Maj:t i onödan, och vidhåller sålunda mitt yrkande om afslag.

Härmed var öfverläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på afslag å såväl berörda hemställan som den i ämnet väckta motionen; och fann herr talmannen den sistnämnda propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering begärdes likväl, i anledning hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs följande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren afslår såväl bevillningsutskottets hemställan i utskottets förevarande betänkande nr 14 som den i ämnet väckta motionen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan.

Voteringen utvisade 97 ja mot 96 nej, hvadan kammaren afslagit såväl utskottets hemställan som den i ämnet väckta motionen.

§ 10.

Bankoutskottets härpå föredragna memorial, nr 6, angående afskrifning af osäkra fordringar vid vissa riksbankens afdelningskontor, blef af kammaren godkänt.

§ 11.

Å föredragningslistan fanns härafter upptaget bankoutskottets utlåtande, nr 7, angående indragande af en tjänst i registrators- och bokhållargraden vid riksbankens afdelningskontor i Linköping samt inrättande af ytterligare en tjänst i nämnda grad vid afdelningskontoret i Växjö.

Ang. vissa tjänstebefattningar vid riksbankens afdelningskontor i Linköping och Växjö.

I öfverensstämmelse med hvad fullmäktige i riksbanken uti en till bankoutskottet aflåten skrifvelse föreslagit, hemställde utskottet, att Riksdagen måtte, med indragande af en tjänst i registrators- och bokhållargraden vid riksbankens afdelningskontor i Linköping, besluta inrättandet af ytterligare en ordinarie tjänst i nämnda grad vid afdelningskontoret i Växjö.

Häremot hade reservation afgifvits af herrar *Söderberg* i Stockholm, *Kristensson*, *Vahlquist* och *Leander*.

Efter föredragning af utskottets hemställan yttrade:

Herr *Vahlquist*: Herr talman! Jag har icke inom utskottet kunnat helt och hållet ansluta mig till det förslag, till hvilket utskottet här kommit. Jag har nämligen blott velat vara med om indragning af tjänsten i Linköping, men har icke velat vara med om inrättandet af ytterligare en tjänst i samma grad vid afdelningskontoret i Växjö, och jag skall be att få angifva några skäl därför.

Under de 30 år kontoret i Växjö varit i gång har samma antal tjänstemän funnits där, som för närvarande äro där anställda, och detta oaktadt omsättningen och rörelsen under de första åren var betydligt större än under senare tid. Jag skall också be att få andraga några siffror. Enligt årsbok för Sveriges riksbank var omsättningen år 1908 ungefär 28 millioner, år 1909 uppgick den till 20, 1910 till 19, och 1911 till 16 millioner. Detta visar ju alltså, att omsättningen gått ned. Samtidigt vill jag påpeka, att, under det att utgifterna för aflöningar och omkostnader under åren 1901—1907 i medeltal uppgingo till 23,000 kronor eller något däröfver, uppgå numera aflöningar och omkostnader till något öfver 30,000 kronor.

Vidare vill jag framhålla, att under de senare åren förlust å kontorets rörelse uppstått och att den år 1911 uppgått till omkring 20,000 kronor. Denna sista siffra behöfver ju icke betyda så mycket, ty arbetet kan ju vara lika stort, antingen det är vinst eller förlust, men omsättningssiffrorna tala ett språk, som synes mig gifva vid handen, att, om kontoret hittills kunnat skötas med den tjänstepersonal, som hittills varit där anställd, detta äfven hädanefter borde kunna ske.

Ang. vissa tjän-
stebefattning-
gar vid riks-
bankens afdel-
ningskontor i
Linköping och
Växjö.
(Forts.)

Man har framhållit, att man icke borde lägga sig i sådana här mindre organisationsfrågor, utan att fullmäktige borde ha det afgörande ordet i det fallet. Ja, det påståendet kan i viss mån vara riktigt, men, då å andra sidan förslaget framställt till pröfning, har jag ansett det vara min plikt och skyldighet att efter bästa förstånd gifva min mening tillkänna, och, som sagdt, jag har stannat vid hvad jag i början sade, att jag icke kan vara med om inrättandet af den nya tjänsten i Växjö.

Då jag fått klart för mig, att yrkande icke kan framställas på dessa två saker skilda åt, måste jag, herr talman, yrka afslag på utskottets framställning och förslag i dess helhet, och jag anser, att därvidlag ingen olycka kan ske, ty fullmäktige ha själfva förklarat tjänsten i Linköping vara alldeles obehöflig, sedan afdelningskontoret i Norrköping kommit till. Det är således icke någon risk för, att tjänsten därstädes tillsättes, utan den kommer fortfarande att stå obesatt, och således icke försaka någon utgift.

Jag anhåller alltså, herr talman, att få yrka afslag på utskottets hemställan.

I detta anförande instämde herrar *Söderberg* i Stockholm och *Andersson* i Raklösen.

Herr *Fornander*: Herr talman! Oaktadt jag icke tillhör bankoutsiktet, vill jag ändock yttra några ord i denna angelägenhet.

Det förhåller sig icke fullständigt så, som den föregående ärade talaren framhöll, att under de 30 år, som detta kontor ägt bestånd, samma antal tjänstemän som nu under hela tiden varit där anställda. Från början och under den tid, då rörelsen vid detta kontor var störst, var förhållandet det, att där voro anställda en kamrerare, en kassör samt en registrator och bokhållare. Under tiden har den förändringen skett, att kamreraren blifvit verkställande ledamot i styrelsen, men samtidigt har icke någon kamrerarebefattning upprättats, utan kamreraregöromålen utföras, såsom det står här i betänkandet, af kassören. Det förefaller ur kontrollsynpunkt vara mindre tillfredsställande, att dessa åligganden, som eljest vid alla riksbankens afdelningskontor äro fördelade på två särskilda tjänstemän, här skola sammanföras hos en tjänsteman, i detta fall kassören.

Hvad för öfrigt beträffar, att rörelsen varit i nedgående, medgifver jag att så varit fallet, men därtill har dock i väsentlig mån bidragit det förhållandet, att sedan riksbankens afdelningskontor i Växjö öppnades, ha, utom de två enskilda bankers särskilda kontor, som funnits i denna lilla stad, tillkommit ytterligare två andra bankers afdelningskontor, vid hvilket förhållande staden är begåfvad med icke mindre än ett riksbankens afdelningskontor och fyra enskilda bankers kontor, hvilket naturligtvis i väsentlig mån inverkar på riksbankskontorets rörelse och dess utsikt att gå med vinst.

Riksbankens afdelningskontor i Växjö är i väsentlig mån också beroende på den rediskontering, som sker af enskilda banker vid detta afdelningskontor. Tillförene har varit vanligt att de enskilda

bankers kontor, som varit förlagda till Växjö, ha rediskonterat på sina respektive hufvudkontors platser. Under senare tiden har en förändring så till vida inträdd, att denna rediskontering skett i vissa fall i Växjö, men beroende på penningställningen i öfrigt har en inskränkning i denna rörelse inträdd, och då har kontoret icke haft att röra sig med något annat än med denna nedpressade rörelse med växeldiskontering, hypotekslån och kassakreditiv.

Ang. vissa tjänstebefattningar vid riksbankens afdelningskontor i Linköping och Växjö.

(Forts.)

Men jag vill fästa uppmärksamheten på, att riksbankens afdelningskontor, då de ju öfverhufvud, med undantag af kontoret i Norrköping, äro förlagda till residensstäderna, dessutom hafva att uträtta det arbete, som tillföre utförts af landtränterierna, länsstyrelsernas kassarörelse, hvarigenom tjänstemännen vid sådana afdelningskontor, äfven där de icke gå med vinst, äro fullt upptagna med sådant arbete, så att personalen icke öfver höfvan kan nedbringas.

Då härtill kommer det förhållande, som också i riksbanksfullmäktiges framställning till bankoutsrottet finnes återgifvet, nämligen det särskildt ur kontrollsynpunkt olämpliga i, att en sammanslagning af två tjänster skall ske på en sådan plats som denna med ändock jämförelsevis stor uppbörd, och då därtill vidare kommer, att vid ledighet och semester för de tjänstemän, som där finnas, det förhållandet inträder, att en extra ordinarie tjänsteman skall tillsammans med de öfriga, honom öfverordnade, handhafva värden och kontrollen af kassan och säkerhetshandlingarna, förefaller det mig, att det ur ren kontrollsynpunkt bör vara fördelaktigt att inrätta den tjänst, som är här i fråga, och detta så mycket mera, som det öfverhufvud taget inom statens verk är allmän sedvänja, att de extra ordinarie tjänstemännen icke allt för länge skola bibehållas på denna ståndpunkt utan intaga plats på ordinarie stat. Det förefaller då synnerligen egendomligt, att vid detta kontor halfva antalet tjänstemän skola vara på extra stat och endast den återstående hälften på ordinarie stat.

Ur hvilken synpunkt jag än betraktar detta ärende, synes det mig vara fullt fog för bankofullmäktiges framställning, och på grund däraf skall jag, herr talman, anhålla att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr L e a n d e r: Herr talman, mina herrar! Vi äro alla ense om, att icke extra ordinarie systemet, som man kallat det, bör uppmuntras, utan att staten bör tillse, att så många som möjligt af de tjänstemän, som verkligen äro behöfliga, erhålla den mera trygga ställning, som ordinarie anställning skänker, men å andra sidan är det ju äfven ett statsintresse att tillse, att man icke tillskapar ordinarie befattningar, utan att det finnes fullt fog därför, och utan att de, som komma att bekläda dessa befattningar, ha fullt upp att göra.

Här vid afdelningskontoret i Växjö har icke yppats något behof att få flera ordinarie tjänstemän förr än just nu. Äfven för några år tillbaka, då, såsom herr Vahlquist upplyste, rörelsen var mera omfattande än nu och kontoret lämnade en jämförelsevis ganska

Ang. vissa tjän-
stebefattning-
gar vid riks-
bankens afdel-
ningskontor i
Linköping och
Växjö.
(Forts.)

god vinst, ansåg man sig kunna reda sig med nuvarande ordinarie tjänstemän. När nu emellertid rörelsen betydligt nedgått, och för-
lusten därå under förlidet år uppgått till öfver 19,000 kr., synes
det knappast vara den fullt lämpliga tidpunkten att komma och
begära, att en ny ordinarie anställning skall komma till stånd. Har
man redt sig under 30 år med de nuvarande ordinarie tjänsternas
antal, så synes det mig, som om det åtminstone ännu en tid kunde
gå på det gamla sättet.

En annan sak, som jag ber att få framhålla, är den, att det kan
medföra en viss risk att jämt och samt slå på den strängen, att en
extra ordinarie icke skulle vara att rita på. Om någon ofta hör om
sig, att han icke är att lita på, så förlorar han förtroendet för sig
själf och kan därigenom bli opålitlig. Men hvarför skulle en extra
ordinarie tjänsteman icke uppfylla sina åligganden lika samvets-
grant som en ordinarie? För en extra gäller det ju just att visa
hvad han duger till, om han skall ha någon utsikt att vinna be-
fordran. I fjöl, när det var frågan om att några vaktmästare vid
riksbankens hufvudkontor här skulle uppflyttas på ordinarie stat.
så påstods det, att det var bättre, att de voro extra, ty då voro de
mera att lita på och skötte sig bättre. Jag menar, att man nu
bör anlägga samma synpunkt på denna fråga och anse, att en bank-
tjänsteman på extra stat är lika mycket att lita på som en vakt-
mästare på extra stat. För öfrigt vill jag erinra om, huru som de
mycket omtalade oegentligheterna vid riksbankens afdelningskontor
i Östersund just upptäcktes af en extra ordinarie tjänsteman, och
man kan tycka det var bra, att det fanns en extra ordinarie där vid
det tillfället.

Ifall utskottets kläm hade kunnat uppdelas så, att yrkande kun-
nat göras om bifall angående tjänsten i Linköping, men afslag an-
gående tjänsten i Växjö, så skulle jag hafva ställt mig på den stånd-
punkten i likhet med herr Vahlquist, men när du detta icke går för
sig, så ber jag att få förena mig med honom i hans yrkande om afslag
å utskottets betänkande i dess helhet.

Med herr Leander instämde herr *Jonsson* i Gumboda.

Herr *Wijk*: Herr talman! Riksbankens afdelningskontor i
Växjö intager beträffande tjänstemännen en undantagsställning bland
bankens afdelningskontor. I Växjö finnas nämligen endast två ordi-
narie tjänstemän, medan vid de andra kontoret antalet är tre eller
fler. Sammanlagda antalet tjänstemän i Växjö är fyra, d. v. s. halfva
antalet är ordinarie och halfva antalet extra. Detta förhållande mel-
lan antalet ordinarie och extraordinarie tjänster är också något för
Växjö egendomligt. Det är detta förhållande, som riksbanksfull-
mäktige lagt till grund för sin framställning om inrättande af en
ny ordinarie tjänst i registrators- och bokhållaregraden vid kontoret i
Växjö. De påpeka att det nuvarande förhållandet med endast två
ordinarie och två extra tjänstemän vållar vissa olägenheter i kontroll-
afseende såväl under vanliga förhållande, som än mer i sådana fall,

då någon af de ordinarie tjänstemännen har ledighet. Fullmäktige framhålla, att kassören får utföra en hel del bokföringsgöromål, något som i kontrollhänseende är principiellt oriktigt; och om någon af de ordinarie tjänstemännen eller verkställande direktören har semester, kommer den ena nyckeln till kassan att ligga i händerna på en extra-ordinarie tjänsteman. Fullmäktige framhålla, att man då på denne ställer kraf i fråga om själfständighet gentemot en öfverordnad, som man icke vid andra afdelningskontor ansett sig böra och kunna ställa.

Ang. vissa tjänstebefattningar vid riksbankens afdelningskontor i Linköping och Växjö.

(Forts.)

Nu förhåller det sig så, att Riksdagen vid den omreglering af staten för riksbanken, som ägde rum 1907, beslöt, att vid kontoret i Linköping inrätta en ny ordinarie befattning i registrators- och bokhållargraden. Då sedermera Norrköpingskontoret upprättades, befanns denna plats vid kontoret i Linköping öfverflödigt och har sedan stått vakant. Fullmäktiges förslag är nu det, att tjänsten i Linköping skall såsom obehöflig indragas, och i dess ställe en motsvarande tjänst upprättas vid kontoret i Växjö, hvarigenom detta kontor skulle i fråga om antalet tjänstemän komma i samma läge som kontoret i Vänersborg.

Fullmäktiges förslag innebär således reellt icke någon förändring af antalet ordinarie tjänstemän inom riksbanken utan endast en öfverflyttning af en tjänst från Linköping till Växjö. I ekonomiskt afseende innebär förslaget ingenting annat än att en innehafvare af extra ordinarie bokhållartjänst i Växjö med en lön af 2,100 kronor skulle bli befördrad till ordinarie med en begynnelselöna af 2,800 kronor, d. v. s., det blir för riksbanken en ökad utgift af till en början 700 kronor om året.

Mot detta förslag har från åtskilliga håll framhållits, att rörelsen vid Växjökontoret under de senare åren visat en tendens att gå tillbaka, och att den äfven lämnat förlust. Jag kan för min del icke finna, att denna invändning är på något sätt vägande, ty omfattningen af göromålen på ett kontor afspeglas icke alltid direkt i vinst- och förlustsiffran för kontoret. Men om man också skulle antaga, att så vore fallet, och om man tror, att nedgången af vinstsiffran skall visa sig konstant — hvilket dock ingalunda kan med bestämdhet påstås, då den ofta kan bero på tillfälliga förhållanden — så skulle ju denna omständighet kunna tänkas påkalla en minskning i antalet tjänstemän vid kontoret. Något sådant är emellertid icke här ifrågasatt, ty Växjökontoret kan icke skötas med ett mindre antal tjänstemän än fyra. Hvad som däremot är alldeles visst, är, att en nedgång i omsättningen eller vinstsiffran icke på något sätt berör frågan om det rätta förhållandet mellan antalet ordinarie och extra ordinarie tjänster, ty detta förhållande bestämmes ur helt andra synpunkter, ej minst ur synpunkten af kontrollsäkerhet.

Under sådana förhållanden, och då utskottet funnit, att de skäl, som bankofullmäktige angifvit för sin mening, äro fullgiltiga, har utskottet icke tvekat att tillstyrka fullmäktiges anhållan, och jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr *Henricson* i Karlslund instämde häruti.

Andra kammarens protokoll 1912. Nr 17.

Ang. vissa tjän-
stebefattning-
gar vid riks-
bankens afdel-
ningskontor i
Linköping och
Växjö.
(Forts.)

Herr Söderberg i Stockholm: Herr talman! Herr Fornander sade, att det finnes fyra enskilda banker, som numera hafva afdelningskontor i Växjö, och jag är öfvertygad om, att om något af dessa kontor skulle gå med en motsvarande förlust till hvad riksbankens afdelningskontor gör, så skulle det icke ett ögonblick falla respektive direktion in att öka kostnaderna för sitt afdelningskontor på platsen i fråga, utan den skulle väl tvärtom söka att reducera dem, eller åtminstone bibehålla dem vid det, som de varit.

Nu är det konstateradt, att riksbankens kontor i Växjö går med alldeles afsevärd förlust, och då kan jag icke finna något skäl att öka utgifterna för detsamma. Bankofullmäktige hafva visserligen framlagt ett motiv för sin anhållan, nämligen att en plats i Linköping blifvit vakant. Men tror någon, att bankofullmäktige, om de äro något så när förnuftiga, verkligen inom en öfverskådlig framtid skola tillsätta denna plats, då ju Linköpingskontorets verksamhet på grund af Norrköpingskontorets tillkomst kommer att reduceras? Jag kan icke finna annat, än att det är ett ganska magert utbyte, som bankofullmäktige härvidlag gifva, då de föreslå indragande af en plats, som ju i alla fall på grund af rådande förhållanden måste stå vakant och icke heller i fortsättningen kan tänkas annat än som obehöflig.

Herr Fornander framhöll en annan synpunkt som kanske också legat till grund för bankofullmäktiges framställning beträffande Växjö, nämligen den, att man bör tänka på den extra ordinarie tjänsteman, som varit där en viss tid, så att han blir befordrad till ordinarie. Men denna befordran kan han väl få på annat sätt. Icke skall man väl skapa en ordinarie plats enbart för att en extra tjänsteman skall bli befordrad, utan när det blir en vakant plats på annat håll i landet, så få fullmäktige väl hafva honom i åtanke. Att skapa en ny plats kanske med tanke att den skulle bli en ordinarie plats för en förutvarande extra ordinarie, det finner jag vara att gå något för långt.

Ja, allt som allt, hafva vi reservanter icke kunnat se, att något egentligt skäl föreligger för att öka personalen i Växjö, i all synnerhet som härtill kommer äfven det förhållandet, att när en ordinarie plats väl är tillsatt, så sitter dess innehafvare kvar, om än behovet af att inskränka personalen skulle komma att visa sig aldrig så stort. Se t. ex. på kontoret i Halmstad. Det har sagts, att om man indroge detta kontor, så finge den ordinarie personalen sättas på indragningsstat med bibehållande af sin lön. Med hänsyn till den ordning, som för närvarande gäller i fråga om de ordinarie befattningarna, att deras innehafvare icke kunna blifva flyttade från sina platser, om de icke själfva vilja det, är det en viss risk att tillskapa nya befattningar på detta område, om behovet däraf icke är fullt ådagalagdt.

Förut har herr Vahlquist påpekat, att det för vården af kassor och säkerhetshandlingar, hvarom fullmäktige talat, icke är nödvändigt att inrätta den föreslagna tjänsten, ty kontoret har i 30 år kunnat reda sig förutan densamma, och jag tror nog, att skall man utgå ifrån, att ordinarie tjänstemän äro mera att lita på än extra

ordinarie, vittnar exemplet från Östersund om, att den säkra garantien ej heller därigenom är tillfinnandes.

Jag ber att få vidhålla mitt instämmande i det yrkande, som framställdes af herr Vahlquist.

Ang. vissa tjänstebefattningar vid riksbankens afdelningskontor i Linköping och Växjö.

(Forts.)

Herr Hildebrand: I denna fråga föreligger en hemställan från bankofullmäktige. Dessa äro ju Riksdagens förtroendemän och ha till uppgift att sköta hela riksbanksrörelsen. Om bankofullmäktige anse, att en sådan anordning, som här föreslagits, är lämplig och af behovet påkallad, är det då riktigt, att vi här i en sådan liten sak skola hindra bankofullmäktige att genomföra hvad de anse önskvärdt? Jag tror, att Riksdagen såsom riksbankens principal bör akta sig för att gripa in i detaljerna af riksbankens skötsel. Det gäller för Riksdagen att till bankofullmäktige utse personer, för hvilka Riksdagen har förtroende, men att sedan också visa, att den har förtroende för deras omdöme.

Jag tillåter mig, herr talman, att yrka bifall till hvad utskottet här föreslagit.

Herr Vahlquist: Jag sade redan i mitt första anförande, att det icke var afsikten hvarken från min eller öfriga reservanternas sida att gifva fullmäktige i riksbanken något vare sig förtroende- eller misstroendevotum, men jag framhöll, att hvarje ledamot af utskottet hade rätt att pröfva de ärenden, som förelades detsamma, och jag har vid pröfning af denna sak kommit till det resultat, som jag här angifvit, och jag anser mig haft full rätt därtill.

Jag är öfvertygad om, att bankofullmäktige icke skulle begärt ytterligare en tjänst i Växjö, om icke händelsevis en plats i Linköping stått obesatt och visat sig vara obehöflig, och jag kan icke finna annat, än att fullmäktiges eget yttrande, som återfinnes å sid. 2 i betänkandet, ger ett visst stöd åt min uppfattning härutinnan, liksom det tyckes ge vid handen, att fullmäktige icke äro så synnerligen angelägna att få befattningen i Växjö tillsatt. Det heter nämligen: »Vid Växjökontoret synes samma antal tjänstemän böra vara anställda som i Vänersborg eller en kassör, två i registrators- och bokhållargraden samt en extra ordinarie.» Bankofullmäktige säga sålunda, att man »synes» böra jämställa Vänersborgs- och Växjökontoren. Ja, det har jag icke någonting emot, men jag anser, att det bör ske på en annan väg än fullmäktige föreslagit, nämligen genom att indraga en tjänst i Vänersborg. Den frågan föreligger ju icke nu, men en sådan slutsats synes det mig, att man bör draga, om man jämställer förhållandena i Vänersborg med dem i Växjö.

Jag fäster mig icke så mycket vid kontorets vinst eller förlust, något som jag i mitt första anförande framhöll, men jag fäster afseende vid att omsättningssumman sjunkit från 28 millioner år 1908 till 16 millioner år 1911, hvilket visar, att rörelsen blifvit mindre.

Jag ber att få vidhålla mitt förut framställda yrkande.

Ang. vissa tjän-
stebefattning-
gar vid riks-
bankens afdel-
ningskontor i
Linköping och
Växjö.

(Forts.)

Herr W i j k: Den farhåga, som herr Söderberg uttalade, att om något riksbankens afdelningskontor blefve indraget det skulle uppstå ett större antal ordinarie tjänstemän, än som banken behöfde, är nog alldeles ogrundad. Det har ingått i riksbankens program att lägga afdelningskontor i alla residensstäder i landet, och betydelsen af denna åtgärd har ytterligare blifvit stadfäst genom den kassarörelse för en hel del myndigheter, som numera öfvertagits af riksbankens afdelningskontor i residensstäderna. Att något af dessa kontor skulle komma att indragas, är icke gärna möjligt inom öfverskådlig tid.

Jag vill ännu en gång framhålla, att det här vid kontoret i Växjö endast är fråga om en ändring i proportionen mellan antalet ordinarie och extra ordinarie, att denna proportion är alldeles oberoende af omfattningen af afdelningskontorets rörelse och att den helt och hållet grundar sig på insikten om de kontroll- och säkerhetsåtgärder, som äro lämpliga, att fullmäktige förordad inrättandet af den förevarande tjänsten just från kontrollsynpunkt, och slutligen att afdelningskontoret i Växjö är det enda, där antalet ordinarie tjänstemän är två. Under sådana förhållanden finner jag, att de starkare skälen ligga för fullmäktiges hemställan.

Jag ber att få vidhålla mitt yrkande om bifall till denna hemställan.

Herr S ö d e r b e r g i Stockholm: Ja, hvad herr vice ordföranden i bankoutsrottet senast anført synes mig icke vara något ytterligare skäl för utskottets ståndpunkt. Jag ville endast genom mitt exempel visa, att om en sådan eventualitet skulle inträffa, att man behöfde indraga ett kontor, så stod man där med öfvertaliga tjänstemän i alla fall. Nu säges här, att det icke kan komma i fråga, att man indrager något kontor, ty det skall finnas ett sådant i hvart län. Men det dyker upp tidt och tätt begäran om att få flera kontor i samma län. Och det kan därför tänkas, att i en framtid mitt antagande kunde blifva en verklighet.

Beträffande herr Hildebrands anmärkning vill jag endast säga, att om fullmäktige för riksbanken få befogenhet att sköta riksbankens alla inre detaljer och Riksdagen icke har att lägga sig i dessa detaljer, så vore ju saken ej att tala om, men så länge Riksdagen har den uppgiften att granska de förslag, fullmäktige anse sig böra komma med, har man i alla fall rätt att pröfva förslagen och se till, om de böra bifallas eller afslås. Den rätten har Riksdagen icke afsagt sig ännu, mig veterligen.

Herr F o r n a n d e r: Det var ett yttrande i herr Söderbergs första anförande, som jag särskildt ber att få fästa kammarens uppmärksamhet vid. Då det varit fråga om att fastställa lönestater på alla andra områden, så har man särskildt från herr Söderbergs håll lagt vikt vid, att de på extra stat anställda tjänstemännen och betjante i möjligaste mån, så snart ske kan, beredas fast anställning. Det har varit den ledande principen vid Riksdagens och särskildt Andra

kammarens arbete på detta område, och då kan det icke vara rätt att, såsom herr Söderberg nu synes vilja göra gällande, här tillämpa en annan princip, så mycket mindre som det ur andra synpunkter visat sig vara af behovet påkalladt att inrätta den här ifrågavarande ordinarie tjänsten.

Dessutom vill jag rätta ett misstag, som herr Vahlquist gjorde sig skyldig till i sitt första anförande, och hvilket repeterades af herrar Leander och Söderberg. Det förhåller sig icke så, att Växjökontoret under de 30 år det existerat haft ett så inskränkt antal tjänstemän som nu, utan där har förutom den verkställande styrelseledamoten funnits en kamrer, en kassör samt en registrator och bokhållare. Nu däremot finnas utom den verkställande ledamoten endast en kassör samt en registrator och bokhållare.

Därtill kommer den synpunkt, som för mig i detta fall varit afgörande, att man icke får fästa afseende blott vid vinsten på detta kontor, utan att man också får taga i betraktande den kassarörelse kontoret bedrifver för länsstyrelsens räkning, och hvilken inverkar i betydlig mån på den arbetsprestation, som tjänstemännen utföra. Därför, hur kontoret än går, har det en stadig uppgift att fylla, då det tar emot uppördsmedel och tillhandahåller dessa medel, såsom de numera indragna landtränerierna förut gjort.

Jag ber att få vidhålla mitt yrkande.

Herr Leander: Herr talman! Då proportionen mellan ordinarie och extra ordinarie tjänstemän här blifvit framhållen, ber jag att få påpeka, att den verkställande styrelseledamoten är ordinarie och att man väl sålunda får räkna med honom. Emellertid är det sant, hvad herr Fornander nu framhållit, nämligen att kamreraren uppflyttats och erhållit befattningen som verkställande styrelseledamot. Men han finnes ju i alla fall, vid kontoret, så att det blir tre ordinarie tjänstemän och två extra.

När man vidare ordat mycket om kontrollsäkerheten, så vill jag fråga, hvarför man icke kommit med anmärkning mot denna säkerhet förut. Det har gått 30 år, utan att man märkt någon olägenhet, men nu skulle det behövas mera kontroll, än förut varit förhållandet. Jag kan ej finna, att detta skäl är bärande, och ber att få vidhålla mitt yrkande.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad, gaf herr talmannen i öfverensstämmelse med de därunder gjorda yrkandena propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på afslag å samma hemställan: och förklarade herr talmannen sig anse svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för den senare propositionen. Då votering emellertid begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren afslår bankoutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 7, röstar

Ja;

Ang. vissa tjänstebefattningar vid riksbankens afdelningskontor i Linköping och Växjö.
(Forts.)

Ang. vissa tjän-
stebefattning-
gar vid riks-
bankens afdel-
ningskontor i
Linköping och
Växjö.
(Fortis.)

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan. Omröstningen utföll med 112 ja mot 66 nej; och hade kammaren alltså afslagit utskottets hemställan.

§ 12.

Ang. afsättan-
det af medel
för amortering
å statsskulden.

Vidare förekom till behandling bankoutskottets utlåtande, nr 8, angående afsättande af medel för amortering å statsskulden.

Med föranledande af en utaf fullmäktige i riksgäldskontoret där-om gjord framställning hemställde utskottet, att Riksdagen måtte besluta, att i anledning af 1911 års statslåns upptagande skulle från och med år 1912 årligen utgå ett annuitetsanslag af 3,240,000 kronor att användas på sätt i 3 § af det för riksgäldskontoret nu gällande reglementet vore med afseende å andra sådana anslag stadgadt.

Utskottets hemställan upplästes, hvarefter ordet begärdes af

Herr Hildebrand, som anförde: Herr talman, mina her- rar! Jag vet, att det strider mot gammal praxis inom Riksdagens kamrar, att man skall göra något yrkande om statens lånepolitik. Här diskuteras alla möjliga småfrågor, och jag skulle vilja våga det antagandet, att den tid, som ägnats i denna kammare under de se- nare åren åt statens lånepolitik, icke är lika stor som den tid, som vi i dag ägnat åt frågan om skogs- och jägeribetjäntes tjänstehundar. Nu utgör det belopp, som staten f. n. har att utbetala i ränta och amortering å statsskulden, mellan 20 och 30 miljoner kronor pr år, och på grund af nya lånebehof och nya upplåningar stiger detta års- belopp med mycket stark hastighet. Det förefaller därför, som om frågan om statens lånepolitik verkligen vore af den beskaffenhet, att åtminstone någon gång ett ord borde sägas angående densamma. Att jag nu tagit till orda, beror icke endast på denna allmänna upp- fattning, utan äfven därpå, att jag skulle vilja framställa här ett par bestämda önskemål.

Af de 13 statslån, som f. n. löpa, äro 4 obligationslån med fast- ställd utlottningsplan och de öfriga s. k. statsräntelån. Rörande första gruppen synes mig allt vara klart; i fråga om dem är det så, att det för hvarje år är en del obligationer, som indragas, och större andel af annuitetsbeloppet, som går till amortering — f. n. äro vi för 1913 uppe i ett procentbelopp af 2,19 för amortering af skuldebe- loppet å dessa fyra lån. Men se vi på statsräntelånen, d. v. s. de lån, i fråga om hvilka svenska staten icke i förväg till långifvarne förbundit sig till bestämd utlottningsplan, utan där det förbehållits låntagaren att inlösa obligationerna efter viss kort uppsägningstid, när han så önskar, i allmänhet efter slutet af en kortare tidsperiod, finna vi, att svenska staten därvidlag sålunda icke är skyldig att årligen lämna något belopp till amortering, utan har fullt fria hän- der. Det har särskildt under äldre tid, för något decennium sedan,

ärligen afsatts ett för litet belopp till amortering af dessa lån. Där är det nu så, att Riksdagen utgått därifrån, att återbetalning bort ske och att därför annuitetsbeloppet ärligen skulle afsättas, och då uppkom från början den tanken, att man, allteftersom amorteringsfonden växte, skulle öka det belopp, som blef amorterad, för att på så sätt påskynda amorteringen. Men formen gjorde, att amorteringsbeloppen skulle användas direkt till inlösen af obligationerna, utan att det ställdes i riksgäldsfullmäktiges skön att uppköpa obligationer eller afsätta till amorteringsfonden.

Ang. afsättandet af medel för amortering å statsskulden.

(Forts.)

Nu har det visat sig, att den amortering för statsräntelånen, som f. n. utgår och som skall läggas till amorteringsfonden, utgör endast 0,59 %, d. v. s. ett så lågt procentbelopp, att det med ett sådant belopp skulle draga ofantligt lång tid att få lånen återbetalade. Nu är naturligtvis förhållandet icke fullt så ledsamt, utan allteftersom amorteringsfonden växer och växer med egna räntor, så ökas denna procent, men i alla fall finner man för de äldre statsräntelånen ett annuitetsbelopp, som inriktats på amorteringsperioden, hvilken för 1888 års lån utgör 79, 56, 70¹/₂, 71, 71 och 68¹/₂ år, d. v. s. allt enligt modern uppfattning alldeles för lång amorteringstid, beroende på alldeles för låga annuiteter.

Riksgäldsfullmäktige ingingo till 1909 års riksdag med påpekande, att amorteringstiden borde förkortas, d. v. s. annuitetsbeloppen, afsättningen till dem, borde ökas. För 1908 års lån bestämdes sålunda ett annuitetsbelopp afpassadt efter 48¹/₂ års amorteringstid, och för 1909 års lån är det bestämdt en afbetalning af 3,6 %, ett annuitetsbelopp, afpassadt efter 46 års amorteringstid. Här finner man sålunda en stor förbättring. Och nu ha riksgäldsfullmäktige för 1911 års statsräntelån föreslagit ett annuitetsbelopp, som är afpassadt efter 50 års amorteringstid. Däremot synes intet vara att invända.

Men det blir dock oegentligt och olyckligt, att för de äldre statsräntelånen annuitetsbeloppen äro så låga, att amorteringstiden måste blifva i flera fall cirka 70 år. Det synes därför vara en klok statslänepolitik, om Riksdagen sattes i tillfälle att exempelvis nästa år pröfva, om icke annuitetsbeloppen för de äldre statsräntelånen borde ökas och därmed tiden för desamma sänkas. Det skulle stå i full öfverensstämmelse med de principer, som på senaste tiden börjat tillämpas i Tyskland.

Och tänker man på användningen af lånemedlen, måste man nog finna, att cirka 70 års amorteringstid är något alldeles oegentligt. Här användes exempelvis en del lånemedel till att draga kraftledningar från statens kraftverk eller telefonledningar öfver landet. Är det någon, som verkligen kan tänka sig, att dessa kraftledningar eller dessa telefonledningar skulle komma att fortleva under en period af kanske 70 år? Innan vi kommit 70 år eller kanske 50 år framåt, har möjligen accumulatorproblemet blifvit löst, så att kraftledningar icke hafva stort värde alls; och hvem kan svara för, att icke på telefonteknikens område utvecklingen gått därhän, att man kommit att skicka telefonsamtal utan tråd, så att dessa telefonnät,

Ang. afsättan-
det af medel
för amortering
å statsskulden.

(Forts.)

som vi nu draga fram med lånade medel, förlora så godt som allt värde utöfver skrotvärdet.

Om man nu tänker på detta, så måste det vara oriktigt, att vår generation lånar upp medel för sådana ändamål och kastar öfver större delen af återbetalningsskyldigheten på en kommande generation, som kanske måste finna, att det värde, som anskaffats för de upplånade medlen, delvis icke längre är något värde, och som tillika finner, att staten måste upplåna stora belopp hvarje år för att fylla nya kraf.

Det första önskemålet, som jag velat här inom Riksdagen framföra, är sålunda, att riksgäldsfullmäktige måtte sätta Riksdagen i tillfälle att ingå i pröfning, om icke annuitetsbeloppen för äldre statsräntelån borde ökas.

Men det är ännu en punkt, herr talman, som jag ville beröra. Enligt beslut af Riksdagen 1909 vidgades riksgäldsfullmäktiges befogenhet rörande amorteringsbeloppens användning. Redan förut hade riksgäldsfullmäktige befogenhet rörande statsräntelånen — det enda, som jag här talar om — att använda annuitetsbeloppen antingen till direkt utlottning eller till uppköp af obligationer eller också till afsättning till amorteringsfonden. Under 1909 erhöles nu riksgäldsfullmäktige dessutom rätt att vid nya upplåningar, om de så ansågo lämpligt, minska nytt statslåns totalbelopp med medel motsvarande amorteringsfondens storlek eller någon del däraf. Ser man nu på denna sista möjlighet till användning och jämför med, huru uppfattningarna blifvit på sista tiden, exempelvis för tyska rikets lånepolitik, så finner man, att något sådant bemyndigande icke torde föreligga där. Där har man under flera år afsatt statsräntelånens amorteringsbelopp till en amorteringsfond, men för 1910 och 1911 har man i rätt stor utsträckning kastat om detta, så att för det första året obligationer uppköptes för öfver 80 millioner Mark och för det senare året något öfver 50 millioner. Och anledningen har varit, att man ansett, att statens kredit bäst gagnas och kursvärdet hålles uppe på obligationerna, om årliga uppköp i större utsträckning verkställas. Skulle man nu tänka sig, att medel, motsvarande amorteringsfonden, skulle helt enkelt användas till minskande af ett nytt statslån, så skulle ju amorteringsfonden bortfalla. De utländska lånegifvarna skola säkerligen icke mycket beakta, om ett nytt statslån blir 10 eller 15 millioner större eller mindre, men däremot antagligen bemärka, att amorteringsfonden försvunnit, och att anordningar icke träffats för återbetalning af upplånade medel. Det kan ju också inträffa starka kriser med kursfall på den utländska marknaden för de svenska statsobligationerna, och då kan en sådan amorteringsfond vara oersättlig. Ty då har man medel disponibla för att verkställa uppköp, d. v. s. på en gång få amorteringen till billigare pris och höja eller stärka kursen utomlands på svenska statens obligationer.

Nu ha riksgäldsfullmäktige hemställt om, att äfven rörande 1911 års statslån få samma bemyndigande som för föregående statsräntelån, och bankoutskottet har tillstyrkt detta. Jag vill icke på något sätt komma med annat yrkande än bifall till bankoutskottets hem-

ställan, men jag skulle äfven här vilja uttala ett önskemål, det nämligen, att möjligheten att med amorteringsfonden minska ett nytt statslån måtte endast finnas på papperet och icke tillämpas i verkligheten.

Ang. afsättandet af medel för amortering å statskulden.

(Forts.)

Häruti instämde herr *Jeansson* i Kalmar.

Härpå yttrade:

Herr *Palmstierna*: Herr talman, mina herrar! Jag tror, att man får vara den föregående ärade talaren ytterst tacksam, för att han framfört detta synnerligen betydelsefulla spörsmål inför kammaren. Vi måste onekligen erkänna, att Riksdagen ofta nog visar en påfallande brist på intresse just i mycket stora finansiella spörsmål, spörsmål, som i alla fall på *längden* utöfva sådan inverkan på hela vårt samhällslif, att de i god tid borde beaktas. Nu kan jag emellertid icke helt och fullt dela den uppfattning, som den föregående ärade talaren gjort sig till tolk för, och det väsentligen af skäl, som jag nu skall anföra.

Det synes mig nämligen, att det på *en* punkt af hans anförande icke rådde full klarhet. Enligt mitt förmenande bör man skilja på *två* saker, två operationer. Det ena är statens förhållande till utländska länegifvare, och det andra är, huru staten själf inom statsförvaltningen anordnar med amorteringen för de olika produktiva verk, till hvilka de upplånade medlen användas. Om man gör denna uppdelning, så tror jag, att man vinner större klarhet öfver problemet.

Jag vill då först säga beträffande den utländska upplåningen, att denna måste af helt naturliga orsaker väsentligen bero på dels långgifvarna, dels den allmänna penningemarknaden och dylikt. De villkor, man således kan betinga sig, bero i mycket ringa utsträckning på de önsningar man själf har, detta såväl ifråga om amorteringstiden som måhända äfven ifråga om storleken af det lån, som upptages, liksom ock ifråga om sättet för amorteringens verkställande. Emellertid är det gifvet, att man dock här bör söka såvidt möjligt få sina önsningar förverkligade. Och då vill jag här framställa några få önskemål, allt detta med hänsyn till, att det är maktfaktorer, hvilka göra sig gällande på den stora penningemarknaden, som ha det afgörande bestämmandet — tyvärr, må jag säga.

Först vill jag säga beträffande frågan om amorteringstiden, som den ärade talaren berört, att i mån som det allmänna, staten, inskrider inom näringsverksamhetens område i så stor utsträckning, som de senaste åren tydligt visat, att äfven vi behöfva göra, och man må väl förutsätta — jag för min del vill uttala den direkta förhoppningen — att staten alltmer ägnar sig åt produktiv verksamhet, så måste detta spörsmål beaktas. För mig ställer sig saken ungefärligen så, att man måste då taga hänsyn till de olika produktiva företagens lifslängd. De lån, som upptagas på den utländska penningemarknaden, afse ofta nog beslut af Riksdagen om olika

Ang. afsättan-
det af medel
för amortering
å statsskulden.

(Forts.)

företag med olika lifslängd. Då plägar man i England göra på det sättet, att man beräknar huru lång afskrifningstiden för de olika verken skall vara — detta motsvarar ungefärligen amorteringstiden — och man söker då få ett aritmetiskt medium till stånd, hvilket blir grundläggande för den amorteringstid, för hvilken lånen skola upptagas. Det synes mig vara särskildt önskvärdt, om man äfven i vår lånepolitik kunde anlägga en sådan syn på tingen och såvidt möjligt anpassa amorteringstidens längd så, att den blefve en genomsnittsamorteringstid för de olika företag, som lånet afser. För de äldre statslånen går det måhända icke, men för framtiden synes det mig önskvärdt, att man ordnar det så.

Ett annat önskemål eller åtminstone ett spörsmål, som bör tagas i betraktande, är frågan om, huru amorteringen skall bedrifvas. Matematiskt sedt blir det nu alltid samma summa, som går ut, — och man bör äfven söka få den matematiskt riktiga tiden, så att man icke behöfver betala ränta i onödan. Det finnes nu en ny metod i England, som kallas instalment-method, hvilken användes i stället för den vanliga annuitetsmetoden med lika annuiteter om året. Med denna nya metod tager man en viss procent af det ursprungliga lånebeloppet som amortering och lägger sedan till räntan å det belopp, som icke är amorteradt, år för år. Det gör, att i början af amorteringstiden bli de årliga betalningarna större, då ju räntan då är större än under senare delen af amorteringstiden. Detta har man ansett vara rättvist därför, att vederbörande medborgare ha större nytta af företaget, när det är nytt och under första delen af dess verksamhetstid. Måhända vore det äfven skäl i att taga i beaktande, huruvida icke en sådan metod här kunde användas, och därmed också hindra, att framtidens medborgare obehörigt belastas till nytta för de medborgare, som nu lefva.

Sedan — och där vill jag glida in på den andra delen af det spörsmål, som den ärade talaren berört — är det frågan om, huru de produktiva företag, för hvilka man använder lånen, skola amortera dem. Detta är en viktig fråga, därför att det gäller, om kommande släkten skola behöfva betala till t. ex. ett kraftföretag, när det i själfva verket är förbrukadt och man behöfver göra nya anordningar för att fylla det behof, som afsågs med kraftföretaget. Detta torde kunna hjälpas på annat sätt än som den ärade talaren ansåg, nämligen på det sättet — som man delvis, efter hvad jag kan förstå, vid Trollhättan tänkt sig — att man noga beräknar, huru lång afskrifningstiden bör vara för företaget. I ett ideellt fall — om man får använda det uttrycket — skulle amorteringstiden för detta företag motsvara afskrifningstiden, så att amorterings- och afskrifningstid vore precis desamma. Med andra ord, afskrifningen skulle kunna afsättas såsom amortering. Man finge då en fond, som man skulle kunna kalla förnyelsefond, som kan ackumuleras år efter år och slutligen, när hela verket är nedskrifvet till noll — det är fortfarande ett ideellt fall jag taler om — skulle också den fond ackumulerats, som behöfs för en fullständig förnyelse af detta verk, hvarigenom också kommande skattedragare icke skulle belastas. Jag tror, detta

är en synpunkt af vikt. Och bibehåller man då en amorteringsfond, så kan man från de olika produktiva verken på detta sätt få afskrifningen ackumulerad undan för undan samt undgå den svårighet, som den ärade talaren med all rätt berörde.

*Ang. afsättan-
det af medel
för amortering
å statskulden.*

(Forts.)

I slutet af sitt anförande upptog han emellertid äfven en annan sak, nämligen det spørsmålet, att vi icke borde få använda den amorteringsfond, som staten nu har, för minskande af ny upplåning, och han anförde onekligen beaktansvärda skäl för den saken. Men jag vill dock erinra om, att det finnes ett synnerligen välgående argument för bibehållande af amorteringsfonden, nämligen att med växlingen i konjunkturerna på penningemarknaden men dock fortskridande stegring af behof och utveckling af den produktiva verksamhet, som statslifvet nu för tiden företer, har man svårt att kunna dröja med igångsättandet af företag, när de en gång beslutats af Riksdagen, och kanske rent af man vill påskynda desamma. Och å andra sidan kunna penningeförhållandena vara sådana, att man ytterst ogärna vill än en gång, så snart efter sedan ett lån upptagits, och med dåliga konjukturer på marknaden söka sig ut på densamma. Då finnes det verkligen skäl för att använda amorteringsfonden för minskande af detta behof af upplåning, som fullt legitimt föreligger.

Herr talman! Härmed har jag endast velat ställa den ärade talarens anförande i belysning af något annat slag. Men i det mesta vill jag instämma med honom, och jag tror, att vi böra vara tacksamma mot honom, för att han tagit upp detta spørsmål i kammaren.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Söderberg i Stockholm: Herr talman! Jag kan försäkra den förste ärade talaren, att nog ha, såsom jag hoppas, samtliga medlemmar inom utskottet haft sin uppmärksamhet lika starkt riktad på denna fråga, huru vi i själva verket i längden skola kunna betala vår opphörligt stegrade statskuld. Men att framlägga ett nytt förslag utöfver det, som riksgäldsfullmäktige framlagt, har icke varit lätt för utskottet, därför att riksgäldsfullmäktige, efter hvad jag kan tänka mig, konfererat med regeringen om huru långt statsbudgeten tål, att man afbetalar på lånen. Och det synes mig, som om riksgäldsfullmäktige haft mycket god grund att bygga på, när de sagt, att det senaste lånet, hvilket upptogs i fjol, skall amorteras efter samma plan som 1908 års lån. Skall saken ordnas på det sättet, att det betalas högre annuiteter på såväl de senaste lånen som de föregående, får väl i första hand regeringen se till att statsbudgeten regleras så, att större afsättning för ändamålet skall kunna ske, och jag vill lifligt instämma i herr Hildebrands uppfattning, att detta är mycket önskvärdt.

För öfrigt verkade det ganska egendomligt, när man i utskottet hörde riksgäldsfullmäktiges protokoll andragas beträffande det senast eller i fjol upptagna lånet. Det meddelades helt kort, att på grund däraf att Riksdagen beslutat så och så stora utgifter för nya anläggningar, så funno riksgäldsfullmäktige nödvändigt att upptaga ett nytt lån i utlandet. Det försäkrades från fackmannahåll inom utskot-

Ang. afsättandet af medel för amortering å statsskulden.

(Forts.)

tet, att det lån, som afslutades 1911, var det förmånligaste, som någon stat afslutat på 10 års tid. Således ha vi i första hand att glädja oss åt en mycket stark kredit, och jag vill i detta sammanhang säga, att om några åtgärder skulle nu eller framdeles vidtagas, som skulle försvaga denna vår goda kredit hos de stora utländska bankinstituten, hvilka ha de pengar vi tyvärr sakna, — så känner jag mig ganska öfvertygad om att det skall vara få, som icke motsätta sig dem, ty hade vi icke haft denna goda kredit, skulle vi fått afsluta detta lån på 72 miljoner kronor på betydligt strängare villkor än vi lyckades betinga oss 1911.

Det är ju en sanning, som är odisputabel, att ju mera man lånar, desto mera sätter man sig i skuld, och jag gjorde mig själf, när utskottets utlåtande öfver riksgäldsfullmäktiges verksamhet 1911 föredrogs här, den frågan, huru många af kammarens ledamöter i detalj följt med och iakttagit, att under 1911 afslutats ett så stort nytt lån för svenska statens räkning.

Den fråga, som herr Hildebrand bragte på tal, gäller ju närmast, huru vi skola kunna återbetala lånen inom så pass öfverskådlig tid, att de företag, som pengarna äro nedlagda i, ännu finnas kvar i något värde. Det är i alla fall glädjande, att lånetransaktionerna icke gått så långt, att vi upptaga direkta lån för improduktiva ändamål. Dock kan ingen bestrida, att hade vi under de goda åren sparat på utgifterna för improduktiva ändamål, så hade vi icke behöft låna så friskt i utlandet, som vi sedermera fått göra för de produktiva företagen. Frågan om återbetalning af statslånen sammanhänger sålunda förnämligast med frågan om huru vi skola kunna spara på statsutgifterna. I statens järnvägar är, åtminstone till på sista tiden, det mesta af de lånta kapitalen nedlagdt, och hade redan från början med statens järnvägar den åtgärden blifvit vidtagen, som tillämpas beträffande de produktiva företag, som äro startade på sista tiden, att de skulle hafva ränteskyldighet och äfven någon amorteringsskyldighet till statskassan, kan det vara möjligt, att statsbanorna hade levererat in mera medel till statskassan och att sålunda de direkta utgifterna för dessa banor — hvad som behöfts utöfver hvad de själfva afkastat — kunnat begränsas. Jag vill i detta sammanhang erinra om de många framställningar, som de senaste åren gjorts här i kammaren, gående ut på, att man skulle så mycket som möjligt förbilliga statsbanedriften och medelst öfverskottet i första hand förränta det i järnvägarna nedlagda kapitalet. När vi nu kommit så långt, att den nuvarande regeringen sett sig föranlåten att tillsätta en särskild kommitté för att ägna uppmärksamhet åt dessa med vår statsskuld så nära sammanhängande förhållanden, kan jag icke tänka mig annat än att den förste ärade talaren måste känna sig personligen synnerligen tillfredsställd med ett steg i denna riktning, hvilket måste leda därhän, att indirekta tillskott till uppehållande af statsbanedriften i fortsättningen icke skall behöfva ifrågakomma.

Frågan, huru vår skuld till utlandet skall kunna betalas i öfverskådlig framtid, sammanhänger, jag upprepar det ännu en gång, på det allra närmaste med frågan om möjligheten att inskränka våra ut-

gifter. Jag tror knappast att de produktiva företag, som vi senast lånat till, stadda såsom de äro i en påbörjad utveckling, skola kunna så snabbt komma i den ställning, att de både förränta sig och amortera sin skuld. Därvidlag kan naturligtvis en ofantlig massa förhållanden spela in, men vi böra icke på dessa företag, det ligger i sakens natur, ställa så stora pretentioner, att de skola redan i själva starten kunna ge så god afkastning, att den räcker för både ränta och amortering. Men då står staten som garant för lånet i alla fall. Äflas vi att betala dessa lån så fort som möjligt, finnes icke någon annan framkomlig utväg att göra detta än att, och därmed riktar jag mig särskildt till den förste ärade talaren, tillgripa det medel, som ligger närmast till hands, nämligen att se till, huru vi skola kunna spara in på de utgifter, som vi icke kunna säga gå till produktiva ändamål. Vi ha delvis behandlat fjärde hufvudtiteln och komma snart till den femte och afven tillbaka till den fjärde. Om då den ärade talaren lika energiskt tar det målet i sikte, att vi fortast möjligt skola betala de lån, som vi upptagit i utlandet, känner jag mig öfvertygad om att vi odisputabelt skola finna honom på den sidan, som förordar de allra starkaste begränsningarna för improduktiva utgifter på dessa hufvudtitlar.

Ang. afsättandet af medel för amortering å statskulden.

(Forts.)

Jag har icke något annat yrkande att framställa än om bifall till utskottets hemställan, men jag har känt mig föranlåten att göra detta inlägg förnämligast på grund af den förste ärade talarens anförande.

Herr S o m m e l i u s: Jag är hufvudsakligen uppkallad af hvad friherre Palmstierna yttrade. Han framhöll nämligen, att staten alltmere bör ägna sig åt produktiv verksamhet. Jag anser detta uttalande böra åtminstone föranleda en protest, och jag tillåter mig framställa densamma.

Jag tror, att det är flera än jag, som ha den uppfattningen, att staten icke bör åtaga sig skötandet af företag i större utsträckning än som är nödvändigt. Det vore i högsta grad bekymmersamt, om den enskilda företagsamheten skulle behöfva vika för statens, och jag undrar, hvilken inverkan detta skulle ha på hela befolkningen, om en sådan princip i allmänhet gjorde sig gällande. Redan nu ha ju kommunerna i vårt land börjat utöfva själfständig verksamhet till förfång för den enskilda företagsamheten, och jag ber att få uttala den förhoppningen, att en ytterligare utvidgning af denna kommunala verksamhet icke måtte understödjas af allt för många.

Det är väl ändå så, att högern har en stor förtjänst i det afseendet, att den i högsta grad bidragit till landets produktion, och jag hoppas också, att denna produktion för framtiden måtte få ligga i enskildas händer. Visserligen har friherre Palmstierna i remissdebatten absolut förklarad, att man gräft ned högern så djupt, att den aldrig kan resa sig, men jag hoppas, att han i det fallet icke blir sannspådd, ty högern har dock här i landet ett berättigande och kommer allt framgent att behålla representantskapet för landets industri och landets privata företagsamhet. Jag tror, att jag i det fallet såsom stöd för min mening till och med kan åberopa en så stor aukto-

Ang. afsättan-
det af medel
för amortering
å statsskulden.

(Forts.)

ritet som herr Branting, hvilken en gång lär ha sagt, att högern behöfs för att verkställa produktionen af värdena, men socialdemokraterna för att fördela dem.

Här hafva gjorts många uttalanden i vår skuldfråga. Jag tillåter mig med anledning däraf säga, att man icke får ha den uppfattningen, att vår statsskuld på något vis är tyngande. Därmed vill jag icke ha sagt, att man skulle gå slöseriets väg, såsom naturligtvis blir fallet, om all verksamhet, som kan bedrivas af staten, öfvertages af densamma. Då blir följden, att statsskulden oafbrutet ökas. Men ännu är det icke farligt, Sverige kan ej sägas vara tryckt af någon öfverdrifvet stor statsskuld.

Medan jag har ordet, ber jag att få erinra om hvad som nog icke är kammarena obekant, att det ligger en viss fara i det förhållandet, att i det närmaste hela vår statsskuld är placerad i utlandet. Det är absolut icke tillfredsställande för vårt land, och det finnes kanske icke heller något annat land, som så intensivt uppsökt den utländska marknaden för att där placera sina låneobligationer. Jag skulle vilja uttala den förhoppningen, att man vid nästa statslåns upptagande, hvilket torde inträffa redan innevarande år, ville tänka på möjligheten att placera ett sådant lån inom landets gränser. Mot detta göras naturligtvis många invändningar. Först och främst att den räntefot, som stater kan bjuda, är alltför låg. Men, mina herrar, det är icke heller min mening att vi skola placera några ofantligt stora belopp inomlands, men jag tror, att det vore godt, om man reserverade för upplåning inom landet åtminstone måttliga summor och kanske vände den svenska lånemarknaden vid att mottaga svenska statsobligationer. Och har man en gång börjat härmed, kommer man nog att göra det i fortsättningen. Jag är alldeles öfvertygad om, att så skulle kunna ske, om man blott ville taga små steg till att börja med.

Herr talman, jag har icke något annat yrkande än om bifall till bankoutskottets hemställan.

Herr Hamilton: Herr talman! Jag ber att på det lifligaste få ansluta mig till den åsikt, för hvilken den förste ärade talaren gjorde sig till tolk, att det vore önskligt, om man kunde höja amorteringsbeloppen å våra statslån och sålunda i vissa fall afsätta större belopp till amorteringsfonden än hittills skett. Men detta är väl — om det kan ske — beroende på landets finansiella ställning och således icke af ett riksdagsbeslut.

Jag måste däremot taga afstånd från nämnde talares uttalande, att man under inga omständigheter skulle få använda amorteringsfondens medel till placering i nya obligationslån. Förhållanden kunna vara sådana, att upptagande af ett nytt obligationslån utomlands skulle vara förenadt med mycket stor kostnad i kapitalrabatt m. m. När så inträffar, lär det väl vara lämpligt att använda amorteringsfonden i stället för att upplägga ett nytt utländskt statslån. Man bör därvidlag enligt mitt förmenande icke binda händerna på riksgäldsfullmäktige.

Den förste ärade talaren ansåg vidare, att man borde använda

amorteringsfonden för att under kristider inköpa statsobligationer — på grund af kursfall i pris. Detta förutsätter emellertid, att hela fonden skall vara placerad utomlands och icke inom Sverige. Ty i annat fall skulle man förstöra penningemarknaden i Sverige genom att utföra svenska pengar för att taga in obligationer.

Ang. afsättandet af medel för amortering å statsskulden.
(Forts.)

Slutligen framhölls af den siste ärade talaren, att statsskulden borde, mera än nu sker, placeras inomlands. Om så kan ske är också beroende på landets finansiella ställning eller om handelsbalansen visar för oss gynnsamma siffror. Tyvärr, har det nog händt, att, på grund af den alltför låga exporten i förhållande till importen, vi hafva, för att täcka handelsbalansen, fått exportera våra statsobligationer.

Hela vår finanspolitik är, kan man säga, hufvudsakligen beroende på, huru vi sköta oss i vårt land, om vi äro sparsamma, och om vi utveckla vårt land så, att vår export kan öfverstiga vår import.

Herr Hildebrand: Herr talman! Det är med glädje jag funnit, att åtskilliga af de tankar och synpunkter, som jag här haft äran framföra, vunnit genklang. Men under debatten har också uttalats ett och annat, som föranledt mig till en mycket kortfattad replik.

Ett par ord i herr Söderbergs anförande kunde tolkas, som om det varit min afsikt att framställa ett klander mot bankoutskottet, som icke kommit djupare in i hela denna sak. Det har icke varit min mening; och jag tror knappast, att den ärade talaren själf tänkte det. Jag har icke heller velat framställa något som helst klander mot riksgäldsfullmäktige, utan jag anser, att dessa tvärtom äro tack värda, för att de i detta fall föreslagit ett så stort annuitetsbelopp, som de nu gjort, och således beräknat kortare amorteringstid för nu ifrågavarande lån än för de äldre statslånen. Jag har endast tillåtit mig att här framställa ett par önskemål rörande den tid, som kommer.

Herr Palmstierna nämnde i förbigående, att det kanske icke var riktigt, eller att det icke ginge för sig, att ändra annuitetsbeloppen för dessa äldre statslån. Jo, det förefaller mig, att detta beror helt och hållet på riksdagen. Det är icke nog med att i förväg fastställa utlottningsplan för dessa lån, utan man måste ju också fastställa ett amorteringsbelopp, som öfverföres till amorteringsfonden för eventuell vidare användning. Ett sådant amorteringsbelopp kan naturligtvis af riksdagen ändras. Det kan höjas vid hvilken riksdag som helst. Men detta bör naturligtvis ske på förslag af riksgäldsfullmäktige. Det är därför, som jag tillåtit mig att framställa ett önskemål, nämligen att fullmäktige måtte taga saken under ompröfning och om möjligt komma med någon framställning till nästa års riksdag.

Vidare hafva herr Palmstierna och nu senast också herr Hamilton framställt sina tvifvel, om det verkligen kan vara klokt att icke tänka sig amorteringsfondens användning för minskning af ny upplåning. Jag tror emellertid, att den principiella ståndpunkt, som jag

Ang. afsättandet af medel för amortering å statsskulden. intagit här, borde kunna anses vara den riktiga, och att man ändå kan komma till den användning af medlen, som dessa herrar hafva antydt såsom vid vissa tillfällen nödvändigt.

(Forts.)

Fondens medel skola naturligtvis placeras någonstädes, och då kan man tänka sig, att fondens medel placeras i nya obligationer, d. v. s. att det tages ett lån ur fonden för att således tillfälligtvis lägga ned motsvarande belopp i dessa nya obligationer och minska den nya upplåningen. Men om på detta sättet ett lån upptages af fonden för dylikt ändamål, får meningen naturligtvis vara, att fonden finnes kvar, och att, så fort förhållandena tillåta, dessa nya obligationer inlösas och således det tillfälliga lånet återbetalas till amorteringsfonden. Därmed skulle rent praktiskt vara vunnet hvad dessa herrar anse lämpligt under vissa förhållanden, utan att man drager amorteringsfondens medel från dess egentliga ändamål, att användas för amortering af de tidigare upptagna statslånen.

Jag har, herr talman, fortfarande icke något annat yrkande att framställa, än om bifall till utskottets förslag.

Herr Palmstierna: Den ärade talaren på hälsingborgsbänken hade ett anförande, som måhända delvis gick vid sidan om föreliggande fråga, och jag vill därför icke länge uppehålla mig vid detta. Emellertid uttalade han sin protest mot min blygsamma förhoppning, att statens ägnande åt produktiv verksamhet borde ökas, och samtidigt klagade han ganska högt och starkt öfver, att staten alltmer gjorde intrång på det enskilda näringslivets område. Mig förefaller det, som om herr Sommelius i viss mån ställde saken på hufvudet i detta fall.

Jag skall endast exemplifiera i ett enda hänseende, nämligen i fråga om sockertrusten. Herr Tranchell uttalade på sin tid, att trusten icke var något välgörenhetsföretag. Och tillfullo har Sveriges allmänhet nog djupt fått erfara den sanna innebörden af hans ord! En ganska hänsynslös verksamhet har bedrifvits från de ledande af trustens män, och det är denna som påkallat statens ingripande. Anledningen ligger således på andra sidan.

Det var en talare här, som yttrade några ord, hvilka jag skulle vilja förtaga verkan utaf. Han nämnde, att det ju är ett axiom, att ju mera man lånar, desto mera sätter man sig i skuld. Ja, det är ett gammalt ordspråk, som kan vara ganska tänkvärdt. Men icke täcker det åtminstone hela det förhållande, som här föreligger. Det är för enkelt, synes det mig, att fatta saken så, ty det beror alldeles på, huru man placerar sina lånta medel. Kan man därigenom stärka landets produktivkraft, så kommer man i själfva verket till en relativ minskning af skuldbördan genom en ny upplåning.

Slutligen vill jag också säga, att, när gång på gång starkt betonas, att man skall undvika upplåning i och för sig, det icke torde vara ur vägen att här påpeka den väsentliga fördel, som kan ligga uti en upplåning, rent finansiellt sedt, med hänsyn till penningevärdets fall. Guldproduktionen har ökats så enormt, att den, från att år 1890 hafva utgjort 29,6 millioner pund, år 1909 uppgick till 92,1

miljoner pund. Och penningvärdet faller oupphörligen. Så länge detta pågår, är det en ren fördel, finansiellt sedt, att upplåna penningar.

Ang. afsättningsmedel för amortering af statskulden.

(Forts.)

Herr Svensson i Skyllberg: Herr talman! Så länge vi måste, för att utvecklingen skall fortlöpa normalt, tillföra näringslivet utländskt kapital, blir det en konjunktursak, om det kan anses önskvärdt, att amorteringen å förutvarande lån — i de fall vi hafva handelsfrihet — sker hastigare och vi i så fall förr få taga nya lån, eller om den skall ske långsammare och uppehållen mellan lånen däri-genom blir något längre. Det är helt och hållet en konjunktursak, beroende på under hvilka förhållanden lånen skola upptagas, och under hvilka förhållanden nya kunna fås.

Hufvudsaken synes mig vara, att staten noga tillser, att den icke riskerar sin kredit genom att göra upplåning för att drifva näringar, beträffande hvilka staten icke äger förutsättningar att rationellt sköta företagen. Sådana näringar hafva vi många, Jag tror, att den ärade representanten för Hälsingborg i hufvudsak hade rätt i hvad han i detta hänseende sade, nämligen att det är betänkligt, om staten inlåter sig såsom näringsidkare på områden, där staten icke absolut måste göra det, eller där staten icke har full förutsättning för att drifva näringen rationellt och riktigt.

Att i denna debatt tvista om, å hvilka områden staten bör drifva näringar, torde icke vara lämpligt, utan därom får man väl tala, då man kommer till hvarje föreliggande fråga för sig.

Jag har intet särskildt yrkande att göra.

Herr Branting: Jag hörde med någon förvåning mitt namn nämnas af herr Sommelius från Hälsingborg, ungefär i ett sådant sammanhang som att jag vid något tillfälle skulle hafva sagt, att högeras uppgift är att skapa värdena och socialdemokraternas att sörja för deras fördelning. Naturligtvis har jag aldrig yttrat någonting sådant som den förra delen utaf denna sats. Och jag tror icke, att jag misstager mig, om jag hänför detta vilseledande uttryck — som det torde vara skäl uti att aflifva, när det nu kommit fram här i Riksdagens Andra kammare och icke blott spridts, såsom det sagts mig, i valagitationen — jag misstager mig nog icke, säger jag, när jag hänför detta uttalande till ett replikskifte vid slutet af förra riksdagen mellan dåvarande civilministern grefve Hugo Hamilton och ett par talare på Stockholmsbanken, ibland dem äfven jag.

Det gällde vattenfallsfrågan, och det framhölls då med mycken styrka från regeringsbanken, att man framför allt måste se till, att industrien borde uppmuntras. Grefve Hamilton förklarade då i en hastig vändning mot vårt parti, att vår synpunkt vore, att vi »ogärna» skulle se, att industrien växte och förkofrades. Gentemot detta tillät jag mig en bestämd och ganska harmsen protest och yttrade bland annat: »Jag hade tvärtom uti mitt anförande framhållit, att vi alla äro ense om, att industrien bör uppmuntras, men att vi icke vilja för vår del, att detta skall ske på den esidiga sätt, som regeringens

Ang. afsättan-
det af medel
för amortering
å statsskulden.

(Forts.)

politik uti denna sak syns gå ut på, då den nämligen endast och allenast riktar blicken på, att det skall komma industrier till stånd, men icke intresserar sig för, huru fördelningen utaf dessa nya värden kommer att ske. Herr civilministern har uttryckligen bekänt sig till den meningen, att han anser det här enbart gälla att få fram industrien. Att taga någon hänsyn till *fördelningsproblemet* syntes han vilja öfverlåta åt särskildt det parti, som jag tillhör. Jag tror, att det icke alls skadar, att dessa uttalanden ifrån regeringsbanken med sådan skärpa ha kommit fram inför landet. Det är godt att ha hört, att man på detta håll tydligen anser, att bara det blir en industri, som kommer att blomstra upp, som kanhända skapar ett öfverflöd åt ett flertal, men fattigdom åt de många, så är man nöjd. Det har blifvit tydligt, att det är för *denna* industris uppblomstring, som denna regering ensamt har ögon och ensamt har sinne.»

Detta är, såsom herrarne höra, något helt annat än hvad den ärade talaren på Hälsingborgsbanken behagade lägga i min mun, och då jag blef personligen apostroferad, har jag nödgats gifva denna förklaring och framhålla det oberättigade i en sådan framställning, som att jag skulle anse, att högerpartiet »behöfves», såsom orden föllo, för att sörja för industriens uppblomstring. Jag är viss om, att det icke finnes något behof af ett särskildt parti för att detta skall komma till stånd, ty alla äro vi ense om att försöka öka våra nationella möjligheter för en bättre ekonomisk existens. Men tyvärr äro vi *icke* alla ense om — och det är just däri vi skilja oss — att denna ökning af den nationella produktionen bör läggas så, att den kommer det stora flertalet i landet till godo.

Herr S o m m e l i u s: Jag är mycket tacksam för den välvilliga upplysning, som den siste ärade talaren lämnade. Jag hade nämligen hört detta uttryck under flera valperioder upprepas ungefär på det sätt jag nu framställt det. Det gläder mig emellertid att höra, hur det förhåller sig, och jag gläder mig mycket åt, att den ärade talaren dock har öra och hjärta för vår svenska företagsamhet.

Hvad friherre Palmstierna angår, ber jag att få nämna, att hans uttalande till mig var ett argumentum ad hominem, hvilket jag icke kan här upptaga.

Herr Christiernson: Den siste ärade talaren var något förvånad och på samma gång tacksam för de upplysningar han fått. Man får ju ursäkta honom, då han är ny här i Riksdagen, hvilket förklarar, att han icke har reda på en dylik sak, som är mycket svår att taga reda på, ty den finnes ju i Riksdagens protokoll.

Då emellertid i hans tal uttrycktes förvåning öfver, att talaren på Stockholmsbanken hade så mycket till öfvers i fråga om välvilja mot företagsamheten och näringarna, vill jag säga, att om talaren på Hälsingborgsbanken i någon mån med uppmärksamhet följt riksdagsarbetet under de gångna åren, så skulle han hafva vetat, att det socialdemokratiska partiet i Riksdagen alltid understött näringslivet. Vid de tillfällen, då från Riksdagen eller regeringen eller möjligen genom

enskildt initiativ framkommit icke *lösa privatspekulativa projekt*, utan sådana förslag, som man så att säga kunnat taga på och som varit ägnade att befrämja våra näringar eller leda till landets fromma i allmänhet, hafva vi socialdemokrater understött dessa förslag, och jag hoppas, att en sådan förväning, som talaren på Hälsingborgsbänken nyss lät framskymta, efter dessa upplysningar icke vidare behöfver förekomma.

Ang. afsättandet af medel för amortering å statsskulden.

(Forts.)

Efter härmed slutad öfverläggning blef utskottets hemställan af kammaren bifallen.

§ 13.

Bankoutskottets utlåtande, nr 9, i anledning af väckt motion om anslag till utgifvande af en uppslagsbok öfver 1912 års lagtima Riksdags verksamhet, föredrogs härpå; och blef utskottets hemställan därvid af kammaren bifallen.

§ 14.

Härefter föredrogs bankoutskottets utlåtande, nr 10, angående förslag om utarbetande af ett person- och sakregister till Riksdagens protokoll med bihang efter år 1899.

Ang. register till Riksdagens protokoll efter år 1899.

Därvid yttrade:

Herr Söderberg i Stockholm: Herr talman! Jag skall endast anhålla att få säga några ord om det kostnadsförslag, som riksgäldsfullmäktige framkommit med. Utskottet har ju varit enigt om att tillstyrka såväl den motion, som framkommit här i kammaren, som äfven fullmäktiges framställning, hvilka båda gå ut på samma sak, nämligen att sammanslå de nuvarande årsregistren för riksdagsprotokollen till ett enhetligt register, omfattande tio år. Och det kan ju nog vara en välbehöflig åtgärd ur fortkomstsynpunkt för dem, som skola taga reda på Riksdagens förhandlingar och i stället för att bläddra uti tio publikationer endast behöfva se efter i en för att få reda på, huru vissa ärenden behandlats och hvilka öden de rönt i Riksdagen under loppet af tio år.

Men om man nu ser efter, till hvilket belopp kostnaden för det förra registret, som omfattar åren 1867—1899, en tidrymd af 33 år, uppgick, så finner man, att detta register kostade 91,040 kronor 17 öre. Nu däremot hafva riksgäldsfullmäktige uppskattat kostnaden för det register, som skall uppläggas och hvilket endast omfattar 11 år, till 56,000 kronor. Naturligtvis är det här ej fråga om en kostnadsberäkning i detalj. Att göra en sådan är ju ganska svårt, som man kan förstå, men mig förefaller det, som om beloppet i förhållande till det, som utgått för de föregående 33 årens register, vore väl högt tilltaget.

Hvilket arbete, som nedlagts på det förra registret, har jag mig icke bekant, men jag antager, att det har varit ett vidtomfattande arbete, kanske förnämligast beroende därpå, att de årliga registren under Riksdagens verksamhet på detta tidigare skede måhända icke

Ang. register
till Riksdagens
protokoll efter
år 1899.
(Forts.)

hvarje år fördes så utförligt, som nu är fallet. Det registerarbete, som nu skulle komma till stånd, kommer ju ur redaktionell synpunkt att förnämligast omfatta sammanförandet af de tio årens särskilda register. Jag antar, att den, som skall redigera arbetet, ser till, att man klipper ordentligt hvarje ord ur hvarje årsregister. Så får det fortlöpa för de tio åren, och man får se till, att ingenting uteglömmes. Det blir sålunda förnämligast ett slags registreringsarbete, och några större kvalitativa egenskaper för detta arbetes utförande lära icke behöfva ifrågakomma.

Redaktörsarfvodet för upplägandet af registret för åren 1867—1899 uppgick till 14,300 kronor. Redaktörsarfvodet för det nu tilltänkta registret för tio år har af fullmäktige uppskattats till 9,000 kronor. Det är ett belopp, som i förhållande till det förra förefaller vara ganska högt. Att sedermera uttala sig om hvad tryckningskostnaden och bindningskostnaden skulle eventuellt uppgå till är, såsom jag förut sagt, naturligtvis svårt.

Jag har här endast velat gifva ett uttryck åt den uppfattning jag fått af ärendets behandling i utskottet, nämligen att såväl redaktörsarfvodet som ock slutsumman tyckas vara väl högt tilltagna.

Utskottet har gifvit uttryck åt detta bekymmer, om jag så får kalla det, eller åt denna sin uppfattning, rättare sagdt, som går i ungefär samma riktning som min, då utskottet på sid. 5 säger att, »utskottet har i detta afseende endast velat uttala den förvissningen, att fullmäktige skola låta sig angeläget vara att så mycket som möjligt nedbringa kostnaderna för arbetet». Enär dessa kostnader skola ingå i riksdagskostnaderna, så är det ytterligare ett skäl, som talar för att fullmäktige böra låta sig angeläget vara att icke göra kostnaden alltför hög, allra helst icke så hög som det belopp, hvartill riksgäldsfullmäktige kommit i sitt förslag, därför att då drifvas de förut såsom höga ansedda riksdagskostnaderna ytterligare i höjden.

Jag har för öfrigt icke något annat yrkande att göra än om bifall till utskottets förslag med den vissa förhoppning, att riksgäldsfullmäktige skola låta sig angeläget vara att göra det så billigt som möjligt.

Herr T e n g d a h l: Jag för min del känner mig icke fullt öfvertygad om, att det ej vore lyckligare, att beslutet skulle afse, att uppgifterna rörande de angifna tio åren i stället finge inarbetas i registret för åren 1867—1899, så att vi finge ett nytt register ända från år 1867 till och med år 1910. Detta tror jag vore fördelaktigare.

Men jag skall, då jag vid samtal med flera af kammarens äldre ledamöter icke funnit någon nämnvärd resonans för den tankegången, icke göra något yrkande. Jag har endast velat framhålla, att jag lutar åt den tanken, att det vore lyckligt, om vi ginge till väga såsom jag nyss nämnde.

Vidare anfördes ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

§ 15.

Vid härpå skedd föredragning af Andra kammarens tredje tillfälliga uskotts utlåtande, nr 2, i anledning af väckta motioner om skrivelser till Kungl. Maj:t angående rätt för pensionerad järnvägspersonal att erhålla fribiljetter, begärdes ordet af

Herr von Sneidern, som anförde: Sedan utskottet afgaf detta utlåtande, har till utskottet remitterats Första kammarens beslut angående pensionerade järnvägstjänstemäns rätt till fribiljetter.

Då det slut, hvartill Första kammaren kommit, i vissa afseenden afviker från det yrkande, som det tredje tillfälliga utskottet gör, förefaller det mig lämpligt, att utskottet blir i tillfälle att i ett sammanhang behandla motionen och Första kammarens beslut. På sådant sätt blir denna kammare i tillfälle att på en gång behandla dessa frågor.

Jag hemställer därför, herr talman, om återremiss af detta ärende.

Vidare yttrades ej. Kammaren beslöt återförvisa ärendet till utskottet för ny behandling.

§ 16.

Härefter förelåg till afgörande Andra kammarens första tillfälliga uskotts utlåtande, nr 1, i anledning af herr J. Olofssons i Diger- *Ang. inrättande af ett permanent statslotteri.*
näs motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående inrättande af ett permanent statslotteri.

Uti en inom Andra kammaren väckt och till kammarens första tillfälliga uskott hänvisad motion, nr 35, hade herr Olofsson i Diger-
näs föreslagit, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes låta utarbета och till Riksdagen snarast möjligt framlägga förslag till upprättandet af ett under statens förvaltning ställt, permanent penninglotteri, hvars vinst skulle af-
sättas till en ålderdomspensioneringsfond.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon Andra kammarens åtgärd föranleda.

Reservation hade dock afgifvits af herr *Holmström*, som ansett, att utskottet bort tillstyrka bifall till motionen.

Sedan utskottets hemställan föredragits, lämnade herr talman på begäran ordet till

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet *Schotte*, som yttrade: Då utskottet i sitt utlåtande omförmält, att hela lotterilagstiftningsfrågan för närvarande är under pröfning hos Kungl. Maj:t i anledning af de betänkanden från sakkunnige, som afgåfvos i februari 1910, så skall jag bedja att få meddela ett par upplysningar.

Detta betänkande har nu varit utremitteradt till vederbörande verk och myndigheter och därvid underkastats åtskillig kritik, som torde

Ang. inrättandet af ett permanent statslotteri.
(Forts.)

nödvändigöra en ganska vidtgående omarbetning af förslaget. Regeringen har ägnat uppmärksamhet åt frågan redan under höstens lopp, men sannolikt kan något förslag i ämnet icke föreläggas innevarande Riksdag. Jag förutsätter nämligen, att det slutliga förslaget kommer att blifva af den beskaffenhet, att det bör underställas Riksdagens pröfning. Emellertid kan sägas med tämligen stor säkerhet, att till nästa år förslag i ämnet skall föreligga.

Jag har endast velat lämna denna upplysning, då den kanske i någon mån kan inverka på kammarens ställning till föreliggande motion och det däröfver afgifna utlåtandet, som förefaller mig vara klokt och betänksamt i det afseendet, att man genom att godkänna det samma icke föregriper den mera ingående och från ett kanske något vidare plan utgående behandling af hela lotterifrågan, som nästa år torde komma till stånd i anledning af en blifvande kungl. proposition i ämnet.

Vidare anförde:

Herr Holmström: Då jag uti denna fråga icke kunnat dela utskottsmajoritetens mening, vill jag med anledning däraf yttra några ord.

Frågan har ju kommit i ett något annat läge, sedan man från regeringsbänken hört, att ett förslag i ämnet kommer att i en ganska snar framtid föreläggas Riksdagen. Man har emellertid anledning tro, att det förslag, som sålunda framkommer, endast skall innebära skärpningar af nu gällande lagbestämmelser på detta område och att man på det sättet vill söka hindra spelet på utländska lotterier. Den, som är bosatt nere i Skåne och varit i tillfälle att se, i hvilken utsträckning lotterispel där förekommer, har dock fått den uppfattningen, att det nog icke låter sig göra att hämma detta onda endast med skärpta lagändringar. Spelvanan är i hög grad inrotad i de södra delarne af riket, och det torde därför stöta på svårigheter att i en enda vändning omdana de åsikter, som där äro rådande i detta afseende. Det är därför, som jag inom utskottet yrkat på, att man skulle skrifva till Kungl. Maj:t och anhålla om inrättande af ett statslotteri. Jag anser, att det bör tagas i öfvervägande, om icke detta vore ett medel, som i alla händelser vore bättre än de påtänkta lagändringarna.

Då jag inom utskottet påyrkat en dylik skrifvelse, har jag icke gjort detta därför, att jag anser inrättande af ett statslotteri vara något i och för sig eftersträfvansvärdt, utan därför, att enligt min mening ett statslotteri är det bästa skyddsmedlet för att hindra den penningexport, som spelet på de utländska lotterierna för med sig. De sakkunniga ha på några rader i sitt betänkande uttalat sitt omdöme om denna sak: de säga nämligen där bland annat: »Ingen art af svensk penningutförsel, ingen post i vår utgående myntbalans, den må hafva tillkommit för lyx eller andra njutningsbehof, är i samma grad som denna i saknad af motsvarande valuta och måste, statsekonomiskt sedt, afskrifvas såsom ren årlig förlust å det svenska ar-

betets och det svenska kapitalets afkastning. Angelägenheten af att hämma detta utflöde är så mycket större, som det, enligt samstämmande erfarenheter och uppgifter, under senaste tiden ständigt ökats och säkerligen i framtiden skall ytterligare tilltaga.»

Ang. inrättandet af ett permanent statslotteri.

(Forts.)

Flere myndigheter, däribland länsstyrelsen i det sydligaste länet — det län, där det spelas mest på utländska lotterier — ha den uppfattningen, att det nog kan vara möjligt, att ändrade lagbestämmelser i någon mån kunna hjälpa härvidlag, men att det säkraste och bästa medlet dock vore inrättandet af ett statslotteri.

Nu invändes från en del håll, att man ej bör sammankoppla ålderdomsförsäkringen med behållningen af ett eventuellt lotteri. Motionären har ju föreslagit en dylik sammankoppling, och jag har följt honom därutinnan. Dock är det för mig likgiltigt, om vinsten af ett statslotteri användes för en sådan sak, som motionären ifrågasatt, eller något annat för folket nyttigt ändamål.

Jag ber att få yrka bifall till min reservation.

Herr Berg i Staby: Herr talman! Efter hvad herr statsrådet och chefen för civildepartementet har meddelat i denna fråga är väl det enda, som vi nu ha att göra härvidlag, att vänta, till dess att vi få den utredning, som herr statsrådet lofvat oss, och då denna utredning torde föreligga redan till nästa år, synes icke dröjsmålet blifva så långt. Under sådana förhållanden anser jag mig nu icke behöfva ingå på något försvar för utskottets utlåtande, utan inskränker mig till att yrka bifall till den af utskottet här gjorda hemställan.

Herr Månsson: Herr talman! När frågan förekom i fjol, höll herr Igel ett anförande, som synes mig vara det mest briljanta, som någonsin hållits i denna fråga, och han slog ju där i flera afseenden hufvudet på spiken. Jag skall nu icke uppehålla mig vid det, utan blott säga ett par ord. Anhängarne af ett statslotteri anför, att något bör göras för att hämma den till utlandet, särskildt då Danmark, hvarje år utgående guldfloden, hvilken uppskattas till cirka 8 miljoner kronor per år. Jag tror icke, att denna guldfloed i nämnvärd grad kommer att hämmas, äfven om vi finge ett med de danska lotterierna jämförligt statslotteri här hemma. Jag är alldeles säker om — det blir ju alltid en massa människor, som spela på ett lotteri — att när dessa spelat en 3, 4, 5 år utan att vinna, fatta de misstro till institutionen och tänka försöka sin lycka, som de kalla det, på annat håll, och så börja de återigen på de danska eller tyska eller ungerska lotterierna eller hvad allt de heta.

Det har vidare anförts, att denna väg är den enda, på hvilken medel kunna anskaffas till ålderdomspensioneringen. Jag tror för min del, att man måste tillgripa långt radikalare åtgärder. I ett anförande för några dagar sedan här anvisade jag den väg, som jag tror är den enda, nämligen att skaffa landets bondsöner och statarsöner själfbärande jordbruk; då ha vi ålderdomspensioneringen, förr tror jag icke vi kunna få den, utan den vägen tror jag vi måste tillgripa. Kan man icke skaffa nya hem, som äro skattekraftiga, och där-

Ang. inrättan-
det af ett per-
manent stats-
lotteri.
(Forts.)

igenom erhålla afsevärda nya skatteköllor, så komma vi nog att stå oss tämligen slätt, när det gäller denna pensionering, så mycket mer som det icke blifvit något af eller åtminstone icke något nämnvärdt af den utlofvade ålderdomspensionering, som skulle bli en följd af tullsystemets införande. I ett kungligt diktamen af den 12 oktober 1888 sades tydligen ifrån, att afsevärda delar af de summor, som genom tullsystemet tillflöto statskassan, skulle användas för ålderdomspensionering. Det har icke varit fallet, utan det har endast kommit några små, små droppar, som icke kunna jämföras med de hundratal miljoner, som på den vägen tillflutit statskassan.

När man nu säger, att det skulle bli mera utsikt att lösa ålderdomspensioneringsfrågan genom inrättande af ett statslotteri, så tror jag näppeligen, att den uppfattningen håller streck. Jag tror icke, att de summor, som man förtjänar på ett lotteri, skulle blifva så afsevärda, att på grund däraf i en öfverskådlig framtid några pensioneringsåtgärder skulle kunna vidtagas. Men däremot tror jag mig veta, hvilka resultat, som skulle bli utaf ett lotteris inrättande. Jag tror, att detta skulle verka ödeläggande på all sparsamhetstanke och om också icke på all, så åtminstone i afsevärd grad på företagsamheten. En person, som spelar på lotteri, har ofta mycket små begrepp om utsikterna att vinna, och han betraktar sig i ganska många fall som en blifvande vinsttagare, och när man nu är en blifvande vinsttagare, hvarför skall man då icke kunna äta på den lilla vinsten i förskott? Det kan väl icke förnekas, att under de tullspekulations- och jobbarperioder, som vi nu i 25 å 30 år genomlevvat, i stora kretsar den tanken gjort sig gällande: ja, alltid kommer jag genom en kupp åt en liten förmögenhet eller en liten vinst, och jag kan därför tillä vidare tillåta mig de och de utgifterna, och så halkar det utför undan för undan. Det synes mig farligt att öfver hufvud taget inbilla folk, att de kunna bli, icke rika — ty rik vill jag icke, att någon skall vara — men välbärgade på en annan väg än arbetets. Det synes mig dubbelt betänkligt, när socialdemokraterna göra min af att slå in på den vägen. I vårt program heter det: *arbetet* är källan till all rikedom, och vi kunna icke därvidlag erkänna någon annan väg för individen än arbetet. Jag tror, att lotterier verka skadligt på människorna därigenom, att man ofta måste undvara det nödvändiga för att kunna omsätta lottsedlar eller förskaffa sig nya. I Köpenhamn talas det ganska mycket i initierade kretsar om, att t. ex. bagarna och handlandena ha långt mindre omsättning dagarna innan dragningar i lotterierna skola ske och likaså vid tiden innan lotterisedlarna skola förnyas. Detta visar, att i de många fattiga små hemmen hägrar utsikten till en vinst, den hägrar såsom en hoppets stjärna ur betrycket, och för att icke förlora denna stjärnas glimt ur sikte, tillgriper man till och med barnens bröd, tar sina egna och hustruns helgdagskläder till pantlåneinrättningen och vidtager andra liknande extraordinära åtgärder; man måhända t. o. m. lånar penningar. Men när sedan dragningen kommer, förlorar man, såsom de flesta ju göra, och står där med en större skuld än förut. Det synes mig alltså, att lotterierna i många hänseenden verka förstörande.

Den man, som går och fikar efter att bli rik genom en tillfällig vinst, den mannen tror jag icke med samma energi arbetar på sin förkofran i sitt yrke, i sitt jordbruk, i sin näring såsom den, hvars grundval principiellt är denna: *arbete*, endast arbete skall vara källan och grundvalen till min utkomst och framtid. Därtill kommer, att icke blott de, som förlora på lotterier, ruineras, utan att äfven de, som vinna på lotterier, ruineras i långt högre grad. Det är icke så sällan man lägger märke till sådana notiser i tidningarna som den, herrarna sågo för en tid sedan. Det var en person, som hade skjutit sig och det stod om honom, att han vunnit så och så många tusen, jag tror femtiotusen, kronor på lotteri för så och så många år sedan. Han kunde icke bära den så i hans hand i hast komna summan, utan han förföll till ett slösaktigt lefnadssätt, blef ruinerad och kom på bar backe och så sköt han sig. Klart är, att hela systemet är osundt. När en person ligger och lurar på en vinst, synes det mig, att han icke har en sådan fast grund för sin existens, som han bör ha, och i många fall går det nog så, att, om man, som jag nyss nämnde, får en sådan tillfällig vinst, denna vinst icke har någon välsignelse med sig. Det, som är lätt fångat, är lätt förgånget. Denna lätta åtkomst af en stor penningssumma gör, att penningarna icke få det värde, som de förvärfvade medlen ha, och så halkar det utför undan för undan.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Olofsson i Digernäs: Jag skall icke länge uppehålla debatten. Här ha nu såsom alltid, när denna fråga förelegat, skäl anförts både för och emot inrättande af statslotteri. Jag hade icke tänkt att väcka någon dylik motion nu i år, men när jag erfor, att en motion i ämnet i alla fall skulle komma fram, ansåg jag, att det gjorde detsamma, hvilken det var som frambar motionen i fråga.

Den föregående talaren har här målat hin på väggen, och han sade, att det skulle vara ödeläggande, om vi skulle upprätta ett permanent penninglotteri. Den ödeläggelsen förstår jag emellertid icke; den kan väl i alla händelser icke blifva stort värre, än hvad den redan är. Jag har nu för min del flera gånger förut uttalat, att jag icke alls har sympati för lotterier i allmänhet, men när jag ser, att man i alla fall spelar, och att stora summor gå ut till utländska lotterier, blir jag betänksam. Den föregående talaren nämnde, att 8 millioner kronor årligen kastades bort på utländskt lotterispel, men de kommitterade, som haft denna fråga om hand i och för utredning, ha anslagit denna summa till 9, 10 å 11 millioner kronor. Det går ut cirka 15 millioner kronor, men efter afdrag af hvad som fås igen i form af vinst blir den rena förlusten för landet i alla fall omkring 9 millioner kronor. Regeringen beviljar ju det ena inländska lotteriet efter det andra, och lotterispelet fortgår ju obehindradt, och kommitterade säga ju, att det bästa medlet att hämma det utländska lotterispelet här hos oss är att upprätta ett eget inhemskt lotteri. När man ser allt detta, kan man ju icke annat än instämma i yrkandet på ett statslotteri,

Ang. inrättandet af ett permanent statslotteri.

(Forts.)

Ang. inrättan-
det af ett per-
manent stats-
lotteri.
(Forts.)

Hvad vidare angår vinsten af detsamma, så kan man, med tanke på hvart vinsten af de inländska lotterierna nu går, icke undgå att tycka, att densamma kunde användas till ett för hela svenska folket gagneligt ändamål, och det är äfven detta, som jag framhållit i min motion. Med anledning af det anförande, som vi i fjol fingo höra här i kammaren från Stockholmsbanken rörande just denna fråga, hade man verkligen kunnat vänta, att, när samme person, som höll detta anförande, kommit till högsta platsen inom vår nuvarande regering, det skulle vara slut på det inländska lotterispelet eller att åtminstone icke några nya lotteritillstånd skulle beviljas, intill dess att frågan vore färdig att framläggas inför Riksdagen, men så har ju icke blifvit förhållandet, utan äfven den nu sittande regeringen har beviljat åtskilliga inländska lotterier. Det är med dessa fakta för ögonen, som jag icke kunnat draga mig för att äfven i år framlägga denna min motion, och jag tror, att bakom mig stå i denna lotterifråga nog de flesta af vårt svenska folk. Jag tror, och det må ursäktas mig, att jag har den tron, att om man skulle anordna en öppen omröstning uti denna fråga ute i landet, skulle jag få majoriteten på min sida.

Utskottet har här framhållit några skäl för afslag å motionen. Jag kan dock icke för min del finna, att dessa skäl äro mycket vägande. Det är egentligen en uppskofspolitik, som man förordar, då man nämligen pekar på, att Kungl. Maj:t inom en snar framtid skall framlägga förslag till lotterilag. Detta är ju ett skäl, som kan vara godt nog, men, såsom jag redan antydt, jag hyser i denna fråga — jag betonar särskildt i denna fråga — icke fullt förtroende till vår nuvarande regering, och därför har jag vågat förmena, att det riktigaste vore att inrätta ett permanent svenskt penninglotteri, hvars vinst skulle gå till det ändamål, jag i min motion omnämnt.

Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr Lundgren i Vendelsberg: Herr talman, mina herrar! Då jag nu begärt ordet för att i någon mån klargöra den ståndpunkt, som Andra kammarens första tillfälliga utskott intagit i denna fråga, får jag bekänna, att jag varit mycket oviss om, hvad jag egentligen vid detta tillfälle skulle säga. Denna fråga har nämligen, såsom bekant är, så många gånger förut varit föremål för Riksdagens öfverläggningar, att man väl kan förutsätta, att de utaf kammarens ledamöter, som i år icke äro nyvalda, ha hört skälen för och emot upprepas ända till trötthet. Jag vågar därför icke upptaga kammarens tid med att återupprepa desamma, utan vill söka inskränka mig till att så kort som det är mig möjligt angifva utskottets och min egen ståndpunkt i förevarande fråga.

Jag ber då att först få meddela, att knappast någon fråga så upptagit utskottets tid som denna. Under en flera timmars lång debatt har man där vägt alla skälen för och emot detta förslag. Utskottets medlemmar ha också med intresse studerat de märkliga utskottsbetänkanden och de praktiga anföranden i denna fråga, som under dess föregående behandling framkommit. De talande skäl för afslag, som därvid mött oss, ha fullt öfvertygat oss, och vi ha där-

för så godt som enhälligt beslutat hemställa, att Andra kammaren äfven i år måtte afslå motionen i likhet med hvad som skett vid alla de föregående tillfällen, då en motion i samma syfte som denna här varit före. Härtill kommer nu det reella skäl, som förut i dag blifvit berördt, nämligen att hela vår lotterilagstiftning för utredning hvilat hos regeringen, och att det således kan synas vara mindre lämpligt att nu fatta ett beslut, innan denna utredning föreligger. Det må nu också sägas, att de skäl, som varit för utskottet mest tilltalande och mest öfvertygande, varit de rent moraliska.

Ang. invättandet af ett permanent statslotteri.
(Forts.)

För min del ber jag att ytterligare få erinra därom, att ett penninglotteri — stort eller litet — icke är endast ett eggande spel för de rika och de burgna. Man lockar därmed också den fattiga änkkan att offra sin sista skärf, under en bedräglig förhoppning om att få en större eller mindre vinst för sig och sina barn. Och, mina herrar, om vi vore ett affärsfolk, som icke hade annan hänsyn än att på ett lättvindigt sätt skaffa penningar till vissa ändamål, då vore ju inrättandet af ett statslotteri en mycket naturlig gärning. Men nu är det dess bättre icke så. Nu måste vi lägga de moraliska synpunkterna till grund äfven vid bedömandet af en fråga som denna.

Å mina och ett så godt som enhälligt utskotts vägnar ber jag därför, herr talman, att få yrka afslag å motionen och bifall till utskottets hemställan.

I detta anförande instämde herrar *Hansson* i Bäck, *Sandberg*, *Persson* i Björshyholm och *Olsson* i Berg.

Herr *Olausson*: Herr talman, mina herrar! Jag har med största intresse följt debatten i denna fråga såväl nu i år som de föregående tillfällen, densamma här varit före, och jag får säga, att ju mer jag åhört dessa debatter, dess säkrare har jag blifvit i den uppfattningen, att det är nödvändigt att här i Sverige söka få till stånd ett permanent statslotteri. Vore det så, att det kunde gå för sig att på internationell väg afskaffa lotterierna i hela världen eller vore det tänkbart att genom en lagstiftning förhindra svenska män att spela på lotteri eller vore det möjligt, att man kunde förmå regeringen att i mindre utsträckning gifva tillstånd till lotterier, då skulle jag i någon mån ställa mig afvisande mot den tanke, som motionären här framkastat, men då det synes mig omöjligt att gå fram på någon af dessa vägar, har jag måst intaga den ståndpunkten, att det är nödvändigt att söka få till stånd ett statslotteri.

Jag ber äfven att med några ord få försöka gendrifva utskottets yttranden i denna fråga. Utskottet säger bland annat, att utskottet anser »inrättandet af ett permanent statslotteri medföra så mångahanda olägenheter af moralisk och social art, att» etc. Ja, mina herrar, det är väl ändå en känd sak, att svenska nationen under de senaste åren offrat cirka 15 millioner kronor om året på utländska och inländska lotterier. Jag vill nu fråga herrarne, om på grund af det stora lotterispel, som här förekommer, den svenska moralen för-

Ang. inrättan-
det af ett per-
manent stats-
lotteri.

(Forts.)

sämrats. Jag tror icke, att den frågan kan besvaras med ja. Ser man t. ex. på Skåne, där spellusten är den största i hela Sverige, så icke kan man väl säga, att moralen där står lägre än i den öfriga delen af landet. Och om man ser t. ex. på Köpenhamn eller Danmark, som i många år haft statslotteri, så vågar väl ändå ingen påstå, att detta gjort den danska nationen någon skada; det har ju tvärtom vid alla tillfällen framhållits, att den danska nationen står framom den svenska äfven på det ekonomiska området. Jag tror därför, att det utlåtande, som utskottet här afgifvit, icke hvilar på fast grund. Utskottet säger vidare: »att allt hvad som lämpligen kan göras för att hindra spel å utländska lotterier, utan införande af ett statslotteri, snarast möjligt bör företagas.» Ja, vore det möjligt att lyckas härmed på detta område, så kunde man i viss mån vara med om tanken att hindra inrättandet af ett statslotteri, men jag tror, mina herrar, att, såvida man icke vill ingripa på den personliga frihetens område och komma med stadganden om fängelsestraff, man icke skall kunna komma fram på den vägen. Så säger utskottet: »För sin del håller dock utskottet före, att den beskattning af svenska medborgare, som förekommer i form af penninglotterier, i stort sedt icke bör tillåtas.» Jag kan för min del icke kalla det för en beskattning att tillåta inrättandet af ett penninglotteri. Det är ju en frivillighetens sak, och detta får man icke anse som en beskattning. Det är icke meningen, att, om ett sådant lotteri skulle komma till stånd, man genom agitationer, annonser och annan reklam skulle söka locka folk att spela. Nej, något trugande skulle icke få förekomma, och sålunda kan jag icke förstå, huru man skulle kunna kalla detta för en beskattning. Här försiggår ju i Sverige en frivillig insamling för byggande af en pansarbåt, men icke får man kalla detta för beskattning. Allt, som kommer till stånd på frivillighetens väg, kan jag för min del icke anse för beskattning. Vidare säger utskottet, att det »hyser stora betänkligheter emot att om än endast delvis ställa en så stor och viktig angelägenhet som ålderdomspensioneringen på en lös och oberäknelig grundval, som jämväl ur principiell synpunkt måste anses förkastlig.» Ja, detta uttalande skulle jag kunna vara med om, om det verkligen vore fråga om att lösa ålderdomspensioneringsfrågan på denna grundval, men jag vill frjarne: tro herrarne, att man af statsmedel skall kunna få öfver så stora belopp, att man enbart därmed kan lösa ålderdomsförsäkringsfrågan? Jag tror i likhet med en annan talare, att det torde nog komma att dröja. Då vill jag fråga herrarne: hvilket torde vara lämpligast och förmånligast, att vänta med ålderdomspensioneringsfrågan, så att den kanske icke inom en öfverskådlig framtid kan lösas, eller att bidraga till dess lösning genom att införa ett statslotteri? Jag tror, att de flesta skola stanna inför detta sista alternativet, nämligen att införa ett statslotteri. Här arbetas mycket ifrigt i Riksdagen för att få rusdryckseländet afskaffadt, men jag undrar, om vi, därest vi skulle afskaffa rusdryckerna och därigenom gå miste om de millioner, som inflyta på denna väg till statsverket, skulle kunna hoppas att få penningmedel öfver för att lösa ålder-

domspensioneringsfrågan. Jag tror verkligen, att om vi skulle välja mellan dessa saker, rusdryckernas bibehållande eller införande af ett penninglotteri, äfven de, som nu äro motståndare till inrättandet af ett penninglotteri, skulle välja detta sista i stället för rusdryckerna. Vidare säger utskottet, att en sådan användning af vinsten från ett statslotteri jämväl ur principiell synpunkt måste anses förkastlig. Jag vill fråga herrarne, om det manne är bättre, att svenska män genom spel på utländska, danska och österrikiska, lotterier hjälpa dessa stater att erhålla medel till sina ålderdomsförsäkringar, än att vi själva genom upprättandet af ett statslotteri få till stånd en ålderdomsförsäkring för Sverige? Jag tror, att de flesta skola vilja hjälpa sitt fosterland.

Ang. inrättandet af ett permanent statslotteri.

(Forts.)

Slutligen framhåller utskottet, »att, då Kungl. Maj:t, enligt hvad utskottet inhämtat, fortfarande har lotterifrågan under behandling samt måhända redan nästa år kan till Riksdagen inkomma med förslag i ämnet, Riksdagen torde böra invänta detta Kungl. Maj:ts förslag.» Denna ståndpunkt kunde ju vara principiellt riktig, ifall den hade en reell bakgrund, men det har den icke. Riksdagen har icke skrivit till Kungl. Maj:t med begäran om införande af ett permanent statslotteri, utan endast anhållit om åtgärders vidtagande för hämmande af lotterispel. Med den kännedom, vi ha om vår sittande regerings åsikter i denna fråga, tror jag, att vi litet hvar kunna vara öfvertygade om, att från regeringen icke kommer att framläggas förslag om införande af ett statslotteri. Är det verkligen denna kammares och Riksdagens majoritets önskan, att vi skola få ett statslotteri här i vårt land, då är det alldeles nödvändigt, att Riksdagen skrifer och begär detta, ty jag är fullt öfvertygad om, att regeringen, trots sina åsikter, i så fall lojalt skall gå Riksdagens önsknings till mötes och framlägga förslag till statslotteri; i annat fall få vi det nog icke.

Jag har ofta, när jag passerat den granna byggnad, som heter Dramatiska teatern, hört uttryck af sorg och beklämning vid tanken på, att detta hus byggts för småfolkets penningar. Ja, jag måste erkänna, att äfven jag känt något af denna beklämning, men jag är likväl glad öfver att detta hus står här i Stockholm: det skulle vara sorgligare, om det ståt t. ex. i Köpenhamn, byggdt för svenska folkets penningar. Här gäller frågan hufvudsakligen, om våra millioner, som nu gå till utlandet, skola tillvaratagas eller icke, och detta är icke någon obetydlig fråga. Det är en fråga af stor nationalekonomisk betydelse, och jag kan icke finna annat, än att det är Riksdagens plikt att söka tillvarataga de millioner, den guldström, som här årligen går till utlandet. Då nu här föreslagits, att behållningen skulle användas till ett så allmännyttigt företag som en ålderdomspensionering, så kan jag icke förstå, hvarför motstånd reses mot detta förslag.

En föregående talare, herr Månsson, talade om skadan beträffande den, som spelar, och skadan beträffande den, som får vinst, och han gjorde detta på ett sådant sätt, att jag en stund nästan trodde, att

Ang. inrättan-
det af ett per-
manent stats-
lotteri.
(Forts.)

han talade af egen erfarenhet. Jag tror dock icke, att så är förhållan-
det, ty jag har någon kännedom om hans personliga förhållanden.

Jag undrar, om den, som vill riskera ett visst belopp för sitt
nöjes skull, icke kan lägga ned detta belopp på lotterispel likaväl som
på något annat mindre nyttigt nöje. Jag medger, att det visserligen
kan vara sant, att det är många, som spela, som icke ha råd. Men
om så är förhållandet, så är det ju onekligen en tröst, att detta för-
slag innebär, att, om en person skulle offra någon del af sin förmö-
genhet på lotteri, detta kan komma andra till godo genom att vins-
ten skulle afsättas till en folkförsäkring. Jag är fullt öfvertygad om,
att, om vi här i Sverige skulle få till stånd ett permanent statslotteri,
det hufvudsakligen komme att blifva de förmögnare klasserna, som
spelade på ett sådant lotteri. Och jag tror icke, att de uteslutande
skulle spela för vinnings skull, utan många skulle nog spela i den
goda tanken, att behållningen skulle bidra till lösningen af en för
Sveriges folk så gagnelig fråga som ålderdomsförsäkringsfrågan.

Herr talman, jag yrkar bifall till reservationen.

Herr Berg i Staby: Herr talman! Jag skall icke förlänga de-
batten och icke ingå på något uttalande om, huruvida principen: lot-
teri eller icke lotteri är den riktiga. Här om är förut sagdt så myc-
ket, och vi ha från utskottets sida icke ansett oss böra gifva anled-
ning till debattens förlängande. Men det var ett uttryck af herr
Olofsson, som jag måste något bemöta. Herr Olofsson nämnde, att
de ständigt återkommande lotterierna vore orsaken till, att man blif-
vit betänkt på att inrätta ett statslotteri. Jag vill däremot säga, att
man får nog i denna sak skilja mellan lotteri och lotteri. Vi måste
enligt min uppfattning begränsa oss till frågan om penninglotterier-
na, och då är det visserligen sant, hvad herr Olofsson påpekade, näm-
ligen att de ofta återkommande penninglotterierna inom Sverige
kunna göra en betänksam i denna sak. Herr Olofssons resone-
mang, att ett statslotteri, inrättadt för ett visst ändamål, vore att
föredraga framför dessa mindre lotterier, är berättigadt. Men det
synes mig, som om man, då man anför dessa ständigt återkommande
lotterier såsom orsak till inrättandet af ett statslotteri, glömt bort,
att det icke är möjligt att få bort dessa lotterier. Det fordras endast
en omändring af lotteriförordningen, en förändring, som jag tänkt
mig sådan, att Kungl. Maj:t icke skulle äga oinskränkt rätt att be-
vilja tillstånd till sådana penninglotterier. Herr Olofsson sade i det-
ta sammanhang, att den nuvarande regeringen hade, äfven den, gifvit
tillåtelse till en massa lotterier. Ja, för så vidt utskottet fått riktiga
uppgifter i denna del, är anmärkningen riktig, att regeringen gifvit
tillåtelse till lotterier, men den har icke gifvit tillstånd till *penning-*
lotterier. För min del tycker jag, att detta är en viktig sak, som
man bör lägga märke till, hvarför man icke utan vidare får göra
den reflexion, som herr Olofsson gjort.

Herr Olofsson sade, att han i denna fråga — och han betonade
denna fråga — icke hade förtroende för den nuvarande regeringen.
Jag för min del skulle vilja intaga en motsatt ståndpunkt och säga,

att jag i denna fråga har stort förtroende för den sittande regeringen och förtroende för, att Andra kammaren vidblifver sin vid flera föregående tillfällen i denna fråga uttalade mening.

Jag har intet annat yrkande att göra än det jag förut gjort.

Ang. inrättandet af ett permanent statslotteri.
(Forts.)

Herr Waldén: Då förra året en liknande motion var föremål för Riksdagens behandling, var jag ledamot af det utskott, som hade att afgifva utlåtande däröfver, och jag intog då samma ståndpunkt, som jag intager i år; jag reserverade mig till förmån för motionen, och äfven i kammaren förfäktade jag samma åsikt, och redan häraf anser jag det påkalladt att yttra några ord. Men en större anledning till att jag uttalar mig ligger i de enligt min uppfattning synnerligen ensidiga uttalanden, som motståndarna till ett statslotteri fällt. Det är nämligen så, att det lägges väl ensidiga synpunkter på den här frågan af herrar motståndare, detta först och främst beträffande den rent moraliska synpunkten, som jag för min del finner vara i hög grad överdrifven. Det är icke så, att man kan jämföra lotteriifrågan med rusdrycksfrågan, som man här gärna tycks vilja göra, ej heller så, att man kan säga, att det i och för sig skulle vara något så förfärligt omoraliskt att spela på lotteri. Då förekommer mycket annat i vårt samhällslif, som säkerligen tolereras af dessa motståndare, hvilka icke ha ett ord att anföra däremot. Jag tänker härvid på åtskilliga företeelser inom t. ex. affärslifvet. Därför är det enligt min uppfattning oriktigt att lägga en sådan synpunkt på denna fråga. Om det för mig gällde att välja mellan lotteri och icke lotteri, så skulle jag bestämdt och afgjordt ställa mig på deras sida, som rösta mot lotteri, men så ligger icke frågan, och detta vill jag särskildt påpeka för herrarna och framför allt för dem, som möjligen icke äro fullt inne i densamma, utan frågan ligger så: skola vi till utlandet afstå dessa summor, skola vi låta beskatta oss af utlandet för belopp, som enligt beräkningar uppgå till 9 à 10 millioner kronor årligen, eller skola vi vidtaga denna skyddsåtgärd för att hindra en sådan guldexport till Danmark och en del andra stater? Detta är kärnpunkten i frågan, och när jag då väger detta faktum mot de sociala synpunkter, som utskottet framhållit, så kan jag icke finna, att de framförda sociala och moraliska betänkligheterna äro så afgörande, att jag för min del icke skulle kunna ställa mig på deras sida, som äro anhängare af ett statslotteri, och äfven rösta därför. Vi böra i inrättandet af ett statslotteri se en skyddsåtgärd, som jag nyss framhållit.

Nu skulle jag vilja säga, att man möjligen på internationell väg skulle kunna afskaffa lotteri i andra länder; jag tror icke, att man eljest skulle kunna helt och hållet komma ifrån lotterispelet. De sakkunniga äro ju också af samma åsikt. Fastän de tillstyrka inrättandet af ett statslotteri, så säga de, att däri ligger den starkaste skyddsåtgärd, som de kunna tänka

Ang. inrättan-
det af ett per-
manent stats-
lotteri.
(Forts.)

sig, men de äro betänksamma, därför att Andra kammaren ständigt intagit en afvisande ståndpunkt till ett sådant förslag. För hvarje år har dock majoriteten blifvit mindre och mindre, och förra året var det endast med 5 rösters majoritet, som förslaget föll, och min lifliga förhoppning är, att denna majoritet af 5 röster skall i år bli så förminskad, att det blir majoritet för förslaget.

Jag blef uppkallad i debatten närmast på grund af herr Fabian Månssons inlägg i densamma. Han riktade sig särskildt mot de socialdemokrater, som kunde ha den åsikten, att det vore lämpligt att inrätta ett statslotteri. Jag vill härtill säga, hvad jag sade i fjol, att skulle jag ställa mig på doktrinär socialdemokratisk ståndpunkt, så skulle jag gifva honom rätt. Men här föreligger icke en sådan speciell fråga, beträffande hvilken det gäller, att det är arbetet och dess frukter, som man i främsta rummet skall taga hänsyn till. Här är en nationalekonomisk fråga af betydande räckvidd — det rör sig ju om ett belopp på omkring 9 miljoner kronor — och herr Fabian Månsson vill väl icke förneka, att ett dylikt statslotteri skulle kunna blifva en skyddsåtgärd, därigenom att det verkade så, att den, som nu spelade på ett danskt statslotteri, skulle kunna finna det lämpligare att spela på ett svenskt. När man nu icke har något svenskt statslotteri att spela på, så spelar man på ett danskt. Dessa förhållanden skulle kunna ändras, och jag kan icke förstå, att det skulle ställa sig annorlunda med ett svenskt lotteri än med ett danskt. I andra stater är det just på grund af den skyddsverkan, som jag omnämnt, som man inrättat statslotterier och fortfarande bibehåller dem.

Vidare påstår herr Fabian Månsson, att ett statslotteri skulle ödelägga all företagsamhet här i landet. Men i Danmark har man haft statslotteri i många år, och man har ju här i Sverige ofta hört det påståendet — det har ju för öfrigt uttalats af en känd vetenskapsman — huru långt danskarna stå före svenskarne i företagsamhet. Detta visar, att ett statslotteri icke har haft denna verkan på danskarne, och hvarför skulle då vi vara sämre? Jag tror därför icke, att man har att befara något i den riktningen, som herr Fabian Månsson sökte göra troligt.

Så har man talat om, att dessa licenslotterier mycket väl skulle kunna afskaffas, om man anser dem olämpliga. Jag för min del anser dem olämpliga ur den synpunkten, att det är *Kungl. Maj:t*, som har rätt att bestämma öfver dem. Jag instämmer med utskottet däri, att rätten att bevilja dessa licenslotterier bör hvila hos Riksdagen, men jag tror icke, att man därmed skulle på något sätt kunna motverka spelet på utländska lotterier, äfven om man skulle kunna indraga några af dessa lotterier, speciellt de större. För öfrigt tror jag icke, att man bör lägga för stor vikt vid dessa licenslotterier; det är en sak för sig. De böra enligt min mening inskränkas i den mån statslotterier inrättas.

Vidare har man velat framhålla det betänkliga i att man skulle använda vinsten för ålderdomspensioneringen, och man har uttalat, att man i så fall skulle bygga på en lös och oberäknelig grundval. Men det kan väl icke vara meningen att grunda ålderdomsförsäkringen på ett statslotteri, utan motionären har väl föreslagit statslotterivinstens användande till ålderdomsförsäkring därför att denna vinst borde användas till ett allmännyttigt och humanitärt ändamål af den beskaffenhet, att fördelarna af denna vinst skulle i någon mån komma dem till godo, som bidragit att frambringa den. Det är sålunda icke alls meningen, att man skall vänta med folkpensioneringsfrågan till dess att fonden blifvit så eller så stor. Men det är en riktig tanke, att vinsten skulle användas på sådant sätt, att den icke ingår i statsregleringen, ty i sådant fall skulle man ha bundit sig för en lång tid framåt, hvilket jag skulle anse oriktigt. Man har velat fondera dessa medel för att lättare kunna frigöra dem, om man i en framtid skulle anse det lämpligt att statslotteriet afskaffades. För öfrigt anser jag en sådan fondering mycket lämplig. Därmed skulle man ernå en kapitalbehållning, en kapitalplacering, och äfven detta skulle vara mycket nyttigt.

Ang. inrättandet af ett permanent statslotteri.

(Forts.)

Nu har visserligen från regeringen utlofvats, att nästa år förslag till restriktiv lagstiftning rörande lotterier af enskild natur skulle föreläggas Riksdagen, och det är ju glädjande, att man kommit så långt i denna fråga. Men jag vågade förra året uttala betänkligheter, huruvida man skulle lyckas åstadkomma restriktiva åtgärder, som kunde inverka på spelandet på utländska lotterier. Och jag tror vidare, att det är omöjligt att genomföra ett sådant förslag, om man skall bygga på de sakkunnigas förslag, som i vissa afseenden är orimligt. Huru man än lägger förslaget, kan man icke hindra spel å utländska lotterier. Det finnes här endast *en* åtgärd, som är lämplig, och det är inrättandet af ett statslotteri. Det är uteslutande från denna synpunkt jag sett frågan. Jag finner det orimligt, att vi skola låta beskatta oss af utlandet och låta en guldfloed strömma till utlandet, som representerar omkring 9 miljoner kronor.

Af denna anledning kan jag icke annat än bibehålla den ståndpunkt, jag förut intagit i frågan, och yrkar sålunda, herr talman, bifall till motionen eller till reservationen, hvilket är detsamma.

Med herr Waldén instämde herrar *Lundell, Kloo* och *Borggren*.

Herr Persson i Tällberg: Herr talman, mina herrar! Man kan ju säga, att denna fråga är utdebatterad, då icke några nya skäl kunna anföras från någondera sidan, vare sig för eller emot, och jag får för min del säga, att jag skulle icke vågat uppträda efter herr Olausson, om han haft lika starka skäl som han framfört dem med stark stämman. Men nu hade han på intet

Ang. inrättan-
det af ett per-
manent stats-
lotteri.
(Forts.)

sätt detta. Han började med att säga, att ju mer han åhört debatten, desto mer hade han kommit underfund med, att man ovillkorligen borde inrätta ett penninglotteri. I sammanhang därmed sade han, att, vore det möjligt att motarbete lotterispelet, skulle han vara den förste att vara med om den saken. Då tycker jag, att konsekvensen borde fordra, att han skulle motarbete denna verksamhet, då han i likhet med mig vill ha slut på lotterierna. Det är sålunda endast hopplösheten, som drifvit en eljest så modig man som herr Olausson till en så förtviflad handling, att han vill rösta för införande af statslotteri. Han tycktes vilja göra den jesuitiska satsen gällande, att ändamålet helgar medlen, men då tror jag, att han begick ett felsteg. Han vädjade till oss att välja mellan rusdryckerna och lotterispelet och trodde, att vi hellre skulle vilja inrätta ett lotteri än hafva kvar rusdrycksmedlen. Jag får säga, att jag vill icke ha något af det onda kvar, men icke heller införa något nytt ondt. Jag tror icke, att det är vare sig genom lotteri eller förtärande af rusdrycker, som vårt folk blir ekonomiskt bärkraftigt, utan det är genom arbete och sparsamhet, såsom herr Månsson mycket riktigt anmärkte i sitt anförande.

Jag var glad, att den förste ärade talaren, reservanten herr Holmström, gaf ett så pass lamt försvar för sin ståndpunkt som han gjorde. Han sade, att spelvanan är så inrotad i vårt land. Äfven där var det sålunda hopplösheten, som gjorde sig gällande, ty helst önskade han motarbete denna spelvana. Men, mina herrar, det finnes en annan vana, som kallas supvanan. Där ha nykterhetsvännerna inriktat sin verksamhet på att motarbete densamma. Jag tror, att vi böra inrikta vår verksamhet på att motarbete denna gamla vana att spela på lotterier, och om vi göra det, tror jag, att vi skola kunna vinna vårt mål, om vi nämligen så enigt som möjligt uppträda mot föreliggande förslag, och då hoppas jag, att motionen icke så fort skall komma tillbaka.

Jag vill också säga några få ord åt herr Olofsson i Diger-näs, som är motionär i denna fråga. Han kunde icke heller anföra något nytt skäl till förmån för sin motion, men var något besvärad af de skarpa invändningar, som herr Månsson gjorde mot hans förslag, och han sade, att herr Månsson hade målat hin på väggen. Ja, det gjorde han, och det gjorde han rätt i. Men herr Olofsson ville sätta hin i statsförvaltningen och göra honom till en statsinstitution. Men det tycker jag är värre än att såsom herr Månsson gjorde måla upp den hin, som herr Olofsson lagt fram i sin motion.

Vidare uttalade herr Olofsson den förmodan och gjorde gällande, att flertalet af svenska folket stodo bakom honom. Jag hoppas dock, att svenska folkets representanter i denna kam-mare i dag skola visa herr Olofsson, hvar det svenska folket står i denna fråga, och gifva ett kraftigt nej, ett kraftigt af-slag på den väckta motionen, och sålunda instämma med mig,

då jag, herr talman, anhåller att få yrka afslag på motionen och bifall till utskottets hemställan.

Ang. inrättandet af ett permanent statslotteri.

(Forts.)

Häruti instämde herrar *Röing, Liljedahl, Gustafsson* i Vi, *Andersson* i Altofta, *Hamrin, Bosson, Modig, Larsson* i Klagstorp, *Bengtsson* i Norup, *Johanson* i Hvetlanda, *Ström, Karlsson* i Fjäl, *Zelahn, Hedström, Westlund*, och *Johansson* i Uppmälby.

Herr Winberg: Herr talman, mina herrar! Det kunde nog vara mycket att ytterligare säga i denna fråga, som återkommer hvarje år och vid hvars behandling alla partiband synas brista. Men jag vill inskränka mig till att endast yrka bifall till utskottets hemställan, med den uttalade förhoppningen, att den dag *aldrig* må randas, då Riksdagen genom ett beslut om inrättande af ett statslotteri på ett dylikt direkt sätt skulle vädja till vårt folks sämre känslor.

Med herr Winberg förenade sig herrar *Larsson* i Västerås, *Helger, Bårg* i Katrineholm, *Wallin, Ingvarsson, Berg* i Munkfors och *Hage*.

Herr Månsson: Herr talman, mina herrar! Blott ett par ord. Det framhölls nyss, att det icke kunde anses vara omoraliskt att spela på lotterier. I det hackiga anförande, jag nyss hade, sökte jag, så godt jag kunde, framlägga de skäl, hvarför jag anser det omoraliskt. Skälet är, att man förlitar sig på att genom något slags hokus pokus, något underverk eller trolleri komma i besittning af värden, hvaraf man sedan skall lefva, och dessa värden hoppas man slippa arbeta ihop. Detta måste naturligtvis — jag upprepar det — nedsätta många tusentals individers energi och företagsamhet och äfven menligt inverka på deras sparsamhetsinne. Jag frågar därför: är icke det omoraliskt, att nationens kraft till förkofran sänkes?

Man har här framdragit ännu ett sätt att ordna denna fråga, nämligen att man borde inrätta ett statslotteri, tills dess att man på internationell väg kunde utrota lotterierna. Detta synes mig vara detsamma, som att någon skulle arbeta på att få absintkrogar i vårt land. Man kan icke afskaffa absinten i världen. Den åstadkommer i många länder en förhärjande verkan, men när den icke kan afskaffas i andra länder, hvarför skola vi icke hafva den? På samma sätt är det med brännvinet. Skola vi dröja med afskaffandet af brännvinet och andra spritdrycker, tills därom träffats en internationell öfverenskommelse att taga bort dem ur världen? Nej, de äro skadliga för oss, och därför böra de bort. Lotterierna hafva också en skadlig inverkan, och därför böra vi icke vara med om att släppa statslotterisystemet in öfver våra gränser. Herr Olofsson vill emellertid, att man genom statslotteri skall erhålla medel till ålderdomspensioneringen och till ersättande af de inkomster statsverket nu erhåller af de mest arma af

Ang. inrättan-
det af ett per-
manent stats-
lotteri.

(Forts.)

alla arma, nämligen dem, som göra sig mindre vetande flera gånger i veckan genom detta brännvin.

Jag skall gifva herr Olofsson en lösning på gåtan, en lösning, som är enkel och i alla tider gällande. Jag betalar mina skatter och jag är villig att i all ödmjukhet betala de skatter, som krävas för att fylla dessa behov; och jag frågar: vilja icke de andra herrarna också vara med om detta?

Herr Olausson: Herr talman, mina herrar! Blott ett par ord med anledning af herr Perssons i Tällberg anförande. Han påstod, att jag gjort mig skyldig till ett uttalande, som lydde så här, att jag ansåg, att ett motarbetande af lotterispel vore lika farligt som inrättande af ett statslotteri. Jag yttrade icke så. Jag sade, att jag är kommen till den öfvertygelsen, att det är lönlöst att motarbeta spel på lotterier, och då ansåg jag mig nödsakad att gå med på inrättande af ett statslotteri.

Vidare yttrade herr Persson i Tällberg, att han ansåg, att ett införande af ett statslotteri, som afsåg att tillvarataga cirka 8 millioner kronor om året, vore detsamma som att införa hin i statsförvaltningen. Då får jag säga, att om det var herr Daniel Perssons mening att tillvaratagandet af cirka 8 millioner kronor vore detsamma som att insätta hin i vår statsförvaltning, då kan jag icke följa med herr Persson i hans nationalekonomiska funderingar.

Herr Rydén: Herr talman, mina herrar! Jag förstår mycket väl hvilken utgången af denna debatt kommer att blifva. Men jag kan icke underlåta att göra några erinringar mot de uppenbara öfverdrifter, som präglat en stor del af debatten. Jag har för min del den allmänna ståndpunkten i lotterifrågan, att kunde man öfver hufvud taget få bort allt hvad lotterier heter, vore därmed ingen skada skedd. Men jag har också den uppfattningen att nio tiondelar af den svartmålning, som herr Fabian Månsson och herr Daniel Persson och flera andra talare här lämnat oss, äro alldeles oriktiga och uppkonstruerade. Jag har ju rört mig mycket bland de förkättrade skåningarna, men har aldrig någonsin mött i verkligheten de demoraliserande vådor af lotterispel, som herrarna här i kammaren målat upp såsom så afskräckande exempel. De finnas mest i herrarnas fantasi. Om herrarna pekade på stockholmarna och sade, att här finnes en passionerad spellust, så skulle man möjligen kunna tro det vara sant, när man ser, huru man står i stora ringar och köer kring lotteriförsäljningskontoren för att komma åt en lottsedel. Men skulle det icke kunna bero därpå, att stockholmarna icke hafva så många tillfällen att spela på lotterier? Någon motsvarighet till detta se vi aldrig i Skåne, där de hafva så mycket flera tillfällen att spela på lotteri. Denna vilda jakt efter lotterisedlar existerar icke där. Man har där vanligen en jämn tillgång på lottsedlar för dem, som vilja spela, och man har icke där gjort

detta till en så stor moralisk fråga, som man här blåst upp den till.

Vidare vill jag säga, när man här talar så mycket om den moraliska ståndpunkten, att det i själfva verket kanske icke alltid står så helt till med den höga moralen. Skillnaden mellan oss skåningar och den stora öfriga del af folket, som spelar på lotteri, synas snarast vara den, att vi skåningar icke äro rädda för att tala om vår syndfullhet, under det att bland de andra finnas många, som spela, men akta sig för att tala om det. Jag vill icke nämna några namn, men jag erinrar mig mycket väl en man, som numera icke tillhör kammaren, men som hörde till lotterimotståndarna. Det var icke långt efter en debatt i kammaren om denna fråga, som han kom till mig och frågade mig: skulle du ej vilja lämna mig uppgift på en person, som kan skaffa mig en lott till det danska klasslotteriet, men tala ej om det! Jag tycker, att i sådana fall som detta ligger det något af hyckleri i den höga moralen — och det icke så litet för resten. Jag skulle mycket beklaga, om dessa lotterimotioner icke återkomme, ty då skulle det försvinna ett mycket lysande tillfälle för herr Daniel Persson att såsom han nu gjort med stor skicklighet uppbygga en mycket hög moralisk piedestal, från hvilken han uttalar sina förkastelsesdomar öfver andra människor.

Men vare sig nu lotterispelet synes oss vara omoraliskt eller ej, så vill det synas mig, som om man i detta fall borde gå till den faktiska verkligheten, som är den, att *vi icke kunna göra oss fria från lotterispelet*. Detta är afgörande för min ståndpunkt i frågan. Jag har gått igenom lotterikommitténs betänkande och sett efter, hvilka åtgärder där föreslagits för att rädda åt Sverige de 8 à 10 millioner kronor, som lotterivägen flyta till utlandet. Hvad är det då som där föreslås och i hvad mån hjälpa dessa åtgärder? För det första föreslås en ändring i tryckfrihetsförordningen, gående ut på förbud mot att reklamera för lotterier genom annonser, dragningslistor eller dylikt. Kommer detta att hjälpa? Absolut icke! Ingen må inbilla sig, att detta kommer att hindra lotterispelet, ty då hafva vi lotteribrefven, som komma att träda i annonsernas ställe.

Sedan talas det om lotteriagenterna, och det är föreslaget att förbjuda dessa agents verksamhet. Följden blir bara den, att dessa agenter då komma att flytta från Helsingborg, Malmö o. s. v. till Köpenhamn och att det i stället blir danska agenter äfven för Sverige.

Sedan kommer det tredje sättet, som lotterikommittén föreslagit, det enda, som enligt min mening kan hafva någon praktisk betydelse, nämligen att postverket skulle få rätt att bryta våra bref och se efter, om de innehölle lottericirkulär. När det komme ett bref, som kunde misstänkas innehålla sådana cirkulär, skulle posten hafva rätt att låta kalla till sig adressaten och i hans närvaro bryta brefvet. Om denne vägrade, skulle brefvet anses vara obeställbart och sålunda ej tillställas adressaten. Jag kan icke

Ang. inrättandet af ett permanent statslotteri.

(Forts.)

Ang. inrättan-
det af ett per-
manent stats-
lotteri.
(Forts.)

förneka, att detta sätt, som föreslagits af generalpoststyrelsen och förordats af kommittén, skulle medföra en viss effekt. Men, mina herrar, viljen I bara för lotteriernas skull gå med på en sådan sak som att bryta brefhemligheten och öppna ett hemligt kabinett inom postverket, som skulle bryta våra bref och undersöka dem? Tro herrarna för öfrigt ej, att man kommer att finna på utvägar för att lotteribrefven ändå skola komma vederbörande till handa? Man behöfver sannerligen icke vara något universalsnille för att hitta på olika sätt att dölja för vederbörande, att det är lotteribref. Lotteriförsäljarna äro säkerligen icke dummare än att de hitta på att skrifva utanskrifterna på brefven med olika handstilar och särskildt medelst maskinskrift, så att man icke märker, att brefven komma från samma håll. Vidare kunna lotteribrefven afsändas från olika platser. Då jag för min del har stora betänkligheter mot en lagstiftning af denna art, vill jag icke vara med därom.

Det är dessa betänkligheter, som göra, att jag för min del kommer att rösta för införande af ett statslotteri. Jag lämnar alldeles åsido, huruvida det moraliska snacket beträffande lotterispelet är berättigadt eller icke. Jag säger, att vi kunna icke blifva fria från spelet på de utländska lotterierna genom de åtgärder, som föreslagits, därest nämligen icke brefhemligheten skall brytas. Men det vill jag ej vara med om; och skulle Kungl. Maj:t komma med en lagstiftning, som skulle medgifva postverket rätt att bryta bref, skulle jag vara den förste, som skulle reagera mot ett sådant förslag. Och hvad de andra förslagen beträffar, så äro de, såsom jag förut visat, ineffektiva.

Då det nu gäller så stora summor, som dessa 8 à 10 millioner som dragas ur landet — och man må gärna stå här och tala ur än aldrig så många moraliska synpunkter mot lotterierna, därmed stoppas ändå ej detta lotterispel — och då jag icke kan finna några medel däremot, som jag vill beteckna som lojala eller acceptabla, anser jag det vara klokast att se verkligheten i ögat och låta folk, som vill spela på lotteri, göra detta i Sverige i stället för att de skola vända sig till utlandet.

Jag vill lämna ett exempel på, hvart denna preventiva brefcensur kan leda. Det finnes uti lotterikommitténs betänkande anfördt, att i Nord-Amerikas Förenta stater man låtit införa förbud till och med mot att adressera bref till sådana personer, som äro lotteriägare eller lotterikollektörer, och att man låtit uppgöra en svart lista öfver sådana personer. Här af har följden blifvit, att herr Carl Carlsson Bonde, kammarens vice talman, stått upptagen på denna svarta lista, så att bref ifrån Nord-Amerikas Förenta stater icke fingo skickas till honom. Han betraktades nämligen såsom lotterikollektör från den tid, då han tillhörde styrelsen för Dramatiska teaterns lotteri. Är det dit ni vilja komma, så fortsätt!

Jag yrkar afslag å utskottets hemställan.

I detta anförande instämde herrar *Pålsson, Jonsson* i Gumboda, *Ang. inrättandet af ett permanent statslotteri.*
Viklund i Oviken och *Wedin*. (Forts.)

Herr Hamilton: För mig ställer sig denna fråga så: äro lotterierna till gagn för de breda lagren af vårt folk? På den frågan måste jag ovillkorligen svara nej, ty lotterierna locka penningar från hufvudsakligen småfolks och fattigas fickor. Den andra frågan är den: Kan man bekämpa lotterierna? — Ja, därom äro meningarna tämligen delade, men för min del kan jag icke finna annat än att man borde kunna göra det. Atminstone vore det orimligt att i detta ögonblick uppgifva kampen, då vi erfarit, att från regeringen väntas förslag, som antagligen går ut på att såvidt möjligt försvåra lotterispelen.

Jag har begärt ordet för att taga afstånd från åtskilliga skåningars påstående att föreliggande fråga skulle vara en fråga af speciellt intresse för Skåne. Det är den icke. Lotterierna äro till stor skada, äfven för Skåne, och vi skulle beklaga, ifall den spelpassion de medföra skulle sprida sig från Skåne upp i det öfriga Sverige. Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Eriksson i Grängesberg: Herr talman, mina herrar! Principiellt ansluter jag mig i denna fråga till den ståndpunkt som framställt af herr Fabian Månsson. Jag skulle emellertid icke ha begärt ordet i denna fråga, om det icke så starkt pointerats, att införandet af statslotteri vore den enda möjligheten att utestänga spel på utländska lotterier. Jag medger villigt, att det är en synpunkt, som man bör taga i betraktande och den enda bärande synpunkten till förmån för ett statslotteri. Vore det så, att jag vore öfvertygad om, att man genom att införa ett statslotteri kunde hindra spel i utlandet fullkomligt, vore mitt votum, kanhända delvis, annorlunda, än hvad det kan vara nu. Men jag har den bestämda uppfattningen, att om vi skola hindra spel på utländska lotterier, vi få lof att gå en annan väg än den att inrätta statslotteri. Äfven jag tänker här närmast på Skåne. Det är ju efter skåningarnas vittnesbörd ett fruktansvärdt spel på det danska klasslotteriet i dessa bygder. Något sådant spel känner jag icke till i min bygd. Jag vet en och annan som spelar, men icke om det förekommer i så stor utsträckning. Af dem, som spela på utländska lotterier, bo ju de flesta i södra Sverige, hvilket väl hufvudsakligen beror på de lätta kommunikationerna med Danmark. Skola vi tänka oss, att vi med ett svenskt statslotteri skola kunna ändra dessa förhållanden i södra Sverige, får det naturligtvis ske på det sättet, att vi inrätta ett klasslotteri, som är mera begärligt än det danska. Nog tror jag på skåningarnas fosterländska sinnelag, men det är nog i alla fall närmare från Malmö till Köpenhamn än från Malmö till Stockholm, och pengar äro pengar under alla omständigheter. Skola vi då tränga bort spelen i södra Sverige, måste

Aug. inrättan-
det af ett per-
manent stats-
lotteri.
(Forts.)

vi inrätta ett lotteri, som är minst lika raffineradt, om icke mera raffineradt och inbjudande än det danska. Den vägen synes det mig att man icke bör gå, utan man får nog se efter, om man icke kan finna någon annan väg. En sådan är den, som enligt hvad jag läst, anlåtats i Preussen. Där finnes statslotteri, och det är vid högt vite förbjudet att spela i utländska lotterier, vid ända till 600 marks vite. Så är det stadgadt i Preussen, där man har inhemskt lotteri. Det synes mig sålunda, att det reella skäl, man här framfört, icke är bärande, nämligen att man vill ha ett statslotteri för att från utlandet rädda 8 eller 9 millioner kronor.

Så en annan sak! Är det någon, som kan säga, att spelet på lotterierna i Danmark och Tyskland minskats, sedan vi fingo tillfälliga lotterier i Sverige? Min erfarenhet är icke så gammal, men pekar i den riktningen, att ju flera lotterier vi ha desto mer spelas det. Ha vi många svenska lotterier, blir det än större begär att spela, och då går man till utlandet.

Det förefaller mig sålunda icke vara något direkt bärande skäl, som man här fått fram. Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Med herr Eriksson i Grängesberg förenade sig herrar *Söderberg* i Hobborna, *Källman* och *Lindqvist* i Kosta.

Herr Edén: Herr talman! Jag skulle icke hafva begärt ordet för att förlänga den debatt, som pågår — åtminstone jag har haft den tillfredsställelse att vara med om en liknande tre år å rad — om icke i det anförande, som hölls af den ärade talaren på skånebanken alldeles nyss, förekommit en del vändningar och en syn på frågan, som synas mig icke böra få stå oemotsagda. Jag är alldeles öfverens med herr Rydén därom, att när vi betrakta lotterifrågan i dess nuvarande läge här i landet, det kan vara skäl att en liten smula reducera de också enligt mitt förmenande något starka öfverdrifter, hvar till en och annan talare gjort sig skyldig — om också visst icke alla — när man målat följderna af lotterispel. Det är å andra sidan en mycket lätt sak för den talaren och andra att vädja till kammarens känsla för skåningarnas moral och så draga den slutsatsen, att när skåningar spela på lotteri och ändock stå sig så bra, lotterierna väl icke äro så farliga. Men den slutsatsen är dock alltför hastigt tillkommen. Alldeles fränsetd skåningarnas moral tror jag, att vi skola kunna finna, att det dock gifves allvarsamma faror af ett lotteri och i hvarje fall af en anhållan om lotteri från kammaren i det nuvarande läget. Skola vi sålunda reducera frågans proportioner, så som det yrkades, så får jag säga, att vi också ha orsak att reducera proportionerna af de skäl, som anförts för lotteriets nytta, och som oupphörligen drifvits fram af den ena talaren efter den andra.

Något som jag till en början skulle önska reducera är det sätt, hvarpå den nämnde talaren fann lämpligt ironisera öfver de män, som med verklig känsla och full öfvertygelse talat till förmån för den moraliska synen på denna sak. Det finnes verkligen ingen anledning att sätta sig på sina höga hästar gent emot dem, som finna, att statslotterier medföra moralisk skada. Jag tror, att de som frambära dessa synpunkter äro värda tack och icke en sådan ironisk bagatellisering, som gifvits dem i dag. Och jag kunde tillägga det, att när herr Rydén här anförde, att han för sin del var glad öfver, att lotterifrågan kom upp år efter år, emedan den beredde honom ett tillfälle att höra herr Daniel Persson uppträda som moralens väktare, så kunde man nog vända om saken och säga, att det åtminstone inte föreligger något behof att återfinna lotterimotionen år från år för att herr Rydén skall få tillfälle uppträda som den store afbasaren; det gör han gånås i så många frågor ändå.

Emellertid, hvad vi här hafva att hålla oss till, är, skulle jag tänka mig, först och främst att undersöka, huruvida de sålunda reducerade vådorna af lotteriets existens, om det kommer till stånd, verkligen uppväges af den — likaledes reducerade — nytta, som lotteriets förespråkare här oupphörligt föra fram. De herrar, som talat för lotteriet, utgå utan vidare från den uppfattningen, att ett statslotteri, äfven om man icke hyllar detsamma i och för sig, ändå skulle ha den stora nyttan, att det skulle stoppa »gullexporten» till främmande länder, såsom man oupphörligen säger. Man rör sig med förbluffande säkerhet med dessa siffror, som i de sakkunniges utlåtande kommit fram angående de belopp, som för närvarande kunna antagas gå till utländska lotterier. Man säger: Få vi bara ett svenskt inhemskt statslotteri, då stoppas denna gullexport. Jag ber att få fråga: Hur veta herrarna det? Det är just på den punkten, som bevisningen fullkomligt brister, och som det icke alls är ådagalagt, att lotteriets nytta svarar mot de föreställningar, som man gör sig därom. Jag skall icke förneka, att man kan tänka sig, att det är riktigt, att lotteriet kan vara ett vapen i konkurrensen med främmande länders lotterier. Men hvad jag bestämdt bestrider, i likhet med herr Eriksson i Grängesberg, det är, att man kan vara viss om, att det vapnet skulle med säkerhet verka så kraftigt, att det skulle bli *slut* med gullexporten, om vi bara finge ett svenskt statslotteri. Alldeles som han här sagt torde frågan ligga så, att *i alla händelser* folk kommer att spela på utländska lotterier. Ty det må man icke påstå, att spel på lotteri skall tagas som en fosterländsk uppgift, vid hvilken man känner sig skyldig att gynna de inhämska näringarna; den sortens drifvande af satsen »Sverige åt svenskarna» tror jag icke, att man kan genomföra.

Efter mitt förmenande har sålunda ingen kunnat visa, att inrättandet af ett svenskt statslotteri skulle vara så effektivt, som här blifvit påstådt, och jag bestrider, att det finns några

Ang. inrättandet af ett permanent statslotteri.
(Forts.)

Ang. inrättan-
det af ett per-
manent stats-
lotteri.

(Forts.)

skäl alls, som styrka ett antagande i den riktningen. Blevde det någon verkan af detta slag, så blefve det väl sannolikt blott någon *nedläggning* i, men i hvarje fall icke något slut på denna guldexport.

Ställ då mot detta de följder af skada, som statslotteriet skulle föra med sig. Jag skall tills vidare lämna åsido de moraliska och sociala följderna i och för sig af spel på lotteri. Det må vara tillräckligt taladt därom. Men jag tager åter upp en tanke, som herr Eriksson i Grängesberg var inne på, och som jag vid behandling af en liknande motion för ett par år sedan mycket starkt hade för mig: Hur tro herrarna, att det skulle vara möjligt för det eventuella svenska statslotteriet att konkurrera med de främmande lotterierna, om icke detta lotteri inlät sig på minst lika intensiv *propaganda*, som de främmande staternas lotterier bedrifva? Det är ju alldeles klart, att skola vi kunna möta dessa främmande lotterier med vederbörlig kraft och genom konkurrens slå dem tillbaka, så få vi, observera det, skaffa oss hela deras reklam- och utbudningsorganisation — denna stab af lotterikollektörer, denna stab af utsändare af bref m. m. af liknande slag, som hvar och en känner till. Svenska staten ikläder sig därmed indirekt ansvar för den propaganda till stöd för det fosterländska lotteriet, som är nödvändig för konkurrensens skull. Jag frågar: Är verkligen Andra kammaren färdig att taga en sådan konsekvens af statslotteriet? Det är icke tänkbart, att man kan affärda saken så lätt som genom att säga: Få vi bara statslotteri, skall guldexporten upphöra. Tänk efter, hvad statslotteriet för med sig af obehaglig och för staten ovärdig kollektörsvksamhet, innan herrarna gå med på tanken om det svenska statslotteriet!

Jag kan sålunda icke finna annat än att det svenska statslotteriet i och för sig drager med sig sådana konsekvenser, att det borde vara denna kammare i hög grad främmande att gå in på en sådan tanke — och att göra detta just i det ögonblick, då frågan om en lotterilagstiftning ligger under regeringens pröfning. Därtill vill jag bara foga två anmärkningar. Det har gjorts i dag, oväntadt nog, ett stort nummer däraf, att lotteriet, om det komme till stånd, skulle gifva oss så mycket till ålderdomspensioneringen. Man har därvid glömt, att herr Olofsson — förståndigt nog, för öfrigt — föreslagit, att vinsten af detta statslotteri endast skulle afsättas till en *fond*, och att lotteriets bidrag till ålderdomspensioneringen sålunda skulle inskränka sig till *räntorna* på det, som fonden afsättes. Betrakta vi nu den vinst, som kan anses vara normal för ett statslotteri, och taga vi till utgångspunkt det danska klasslotteriet, så finna vi, att detta med en omsättning af 15 millioner kronor om året kommer upp till en vinst på ungefär 1½ million kronor. Det årliga nya bidraget till ålderdomspensioneringen blir då räntan på detta belopp, d. v. s. omkring 60,000 kronor — vi komma ihåg, att det är endast räntan på fonden, som skulle anslås till ålderdomspensioneringen. — För att komma till denna för-

stärkning skall staten omsätta lotter till ett värde af 15 miljoner kronor. Beloppet är ju naturligtvis inte att förakta; och jag glömmet inte, att nya 60,000 kr. skulle tillkomma hvarje år. Men ändå frågar jag: är detta en rimlig behållning af ett så ytterst omtvistligt företag? — och är det inte en brastor öfverdrift, när man talat om att det skulle vara så afgörande för ålderdomspensioneringen? Jag måste säga som herr Fabian Månsson, att vill det svenska folket hafva ålderdomspensionering, så kommer det att skaffa sig den ändå utan att *behöfva* inlåta sig på ett sådant företag som ett svenskt statslotteri.

Till detta endast ännu ett par ord. Den kammare, som nu sitter här, är framgången för första gången efter val enligt den allmänna rösträtten. Vi sitta här i ovanligt hög grad som representanter för alla klasser i det svenska samhället. Vi ha kommit hit för att i den mån vi förmå, taga upp de synpunkter, som för hittills orepresenterade klassers vidkommande ännu icke blifvit tillräckligt beaktade. Jag tror, att bland alla de synpunkterna är det *en*, som framför alla bör ligga oss om hjärtat. Det är den stora tanke, som vi skulle kunna kalla folkuppfostran i vidsträcktaste mening. I Andra kammaren har alltid dess bättre funnits, och jag hoppas, att det nu mera än hittills skall finnas, sinne för betydelsen af att statsmakterna, så långt de förmå, sörja för och bidra till folkets uppfostran såväl fysiskt som intellektuellt och moraliskt. Jag tror, att det skulle vara i hög grad stridande mot hela denna riktning, stridande mot hela denna Andra kammarens ytterst viktiga uppgift, stridande mot vår ställning, som den allmänna rösträttens representation, om kammaren nu skulle inlåta sig på ett så ytterst tvifvelaktigt företag som ett statslotteri. Ty, säga hvad man vill om det för öfrigt — folkoppfostrande är det då sannerligen icke.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Söderberg i Hobbarn: Efter det utmärkta anförande, som den siste ärade talaren hade, har jag icke mycket att tillägga. Jag vill endast erinra om ett par saker. Herr Eriksson i Grängesberg antydde nämligen, att om man skulle inrätta ett statslotteri, så borde man äfven sörja för att det svenska folket icke spelade på utländska lotterier, utan hölle sig till de inhemska. I likhet med honom anser äfven jag, att folket i Sydsverige, som har närmare till Köpenhamn och andra ännu sydligare belägna orter, komme fortfarande att i stor utsträckning begagna sig af den utvägen.

Men det var också en annan sak, som jag tänkte på. Det har på det högsta förvänat mig, när jag inne på klubben läser skånska tidningar, att där finna dragningslistor från de utländska lotterierna införda — om det är såsom annonser eller om redaktionen satt in dem, vet jag icke. Jag för min del undrar, om icke dessa dragningslistor tangerar tryckfrihetsförordningen betänkligt nära. Jag anser, att de personer, som verkligen vilja vara med om att

Ang. inrättandet af ett permanent statslotteri.

(Forts.)

Ang. inrättan-
det af ett per-
manent stats-
lotteri.

(Forts.)

motarbeta lotterispel i alla afseenden och i synnerhet spel på de utländska lotterierna, borde se till, att sådana dragningslistor i likhet med annonser om lotterierna icke införas i tidningarna.

Ja, herr talman, jag skall icke uppehålla kammarens tid längre; jag tyckte dock, att herr Fabian Månsson sade ett sant ord, till hvilket jag ber att få ansluta mig. »Behöfva vi», sade han, »pengar här i vårt land till allmännyttiga ändamål, såsom folkpensionering och hvad det vara må, så böra vi verkligen lägga handen på hjärtat och säga till oss själfva: vill jag vara med om att bidraga till detta efter förmåga och behof?» Och jag för min del vill säga ja härtill.

Herr Rydén: Jag begärde ordet med anledning af herr Edéns anförande för att, som jag tänkte, ge honom svar på tal. Men jag får säga, att hans anförande i öfrigt var sådant, att hade debatten, innan jag begärde ordet förra gången, legat på det lugna och sakliga plan, där han lade den, så skulle jag icke kommit att yttra mig vid detta tillfälle. Det var mot de alldeles orimliga öfverdrifterna, som framkommit under debatten förut i dag och som äfven herr Edén fann sig nödsakad att taga afstånd ifrån, som jag reagerade. Herrarna böra ock begripa, att vi skåningar också kunna bli trötta på att hvart enda år, af än den ene än den andre, utpekas såsom stående på en lägre moralisk plattform än alla andra. Beträffande det myckna spelandet på lotteri, så veta vi, att ni spela i mellersta och norra Sverige också, det visa utredningarna alldeles uppentbart. Skillnaden är bara den, att man på många håll anser, att man bör tåga med den saken och dölja den, medan vi varit ärliga nog att icke göra någon hemlighet af, att folket i våra trakter har böjelse för lotterispel.

Jag skall emellertid icke bidraga till ett ytterligare upphetsande af debatten genom att säga herr Edén någon personlig elakhet, hvartill jag haft anledning i det anförande han nyss höll här. Jag ber blott att få säga, att han äfven i rent sakligt afseende var ganska svag. Jag senterar visserligen lifligt den synpunkt han anförde angående den rent folkuppföstrande sidan af denna sak, och jag har icke rekommenderat statslotteriet såsom i detta afseende eftersträfvansvärdt. Men han inlät sig på det centrala spørsmålet, huruvida man på någon som helst lagstiftningsväg skulle kunna komma åt spellusten och göra ett förbud mot lotterierna effektivt, åtminstone utan den i mina ögon farliga utvägen att införa en breföppningsapparat inom postverket för att därmed komma åt spellusten.

Jag vill äfven säga herr Edén, att när han här talade om alla de anstalter, som skulle vara förenade med ett statslotteri, så gjorde han sig skyldig till öfverdrifter; han talade ju om hela staber af kollektörer, om brefafsändare och dylika. Jag tror icke, att danska klasslotteriet behöfver allt detta, och vilja vi hänvisa till erfarenheten här i Sverige, så ha vi ju

som bekant icke behöft några särskilda stora anstalter för att få afsättning för de svenska lottsedlar, som vi sälja här.

Det är vidare uppenbart, att herr Edén i hela sitt anförande icke ett ögonblick hade korn på det, som åtminstone synes mig som det viktigaste i det hela, nämligen att en stor guldström ständigt flyter ur landet, en guldström, som vi icke kunna hämma, och som icke blir till nytta för oss själfva i något afseende. Alla de olägenheter, som äro förenade med lotterispel, få vi behålla, men alla de fördelar, som kunna vinnas, tar utlandet. Man skall verkligen sticka hufvudet i busken för att icke se, att här behöfvas åtgärder, för att denna guldström skall ledas in i landet i stället. Jag tror nog, att herr Edén skall segra i dag, men när denna kammars nya ledamöter hört lotteridebatterna så många gånger som vi äldre, så skola herrarna nog kunna bevittna, att den mening, som finnes för inrättande af ett statslotteri, växer år från år. Ty till slut kommer det sunda praktiska förståndet att segra i denna fråga, och då skall man nog inse, att det är bra oklokt att på detta sätt låta pengarna flyta ut ur landet.

Ang. inrättandet af ett permanent statslotteri.
(Forts.)

Herr Bengtsson i Norup: Då den föregående talaren flera gånger framställt sig som representant för skåningarna och sagdt, att vi erkänna, att vi spela på lotteri, så vill jag häremot inlägga en protest, ty han har icke någon rätt att därvidlag tala å våra vägnar. Jag tror, att om vi skulle anställa öppen omröstning mellan oss här, så skulle vi andra kanske stå oss ganska godt mot dem, som ha samma åsikt som herr Rydén.

Efter härmed slutad öfverläggning framställde herr talmannen, i enlighet med de yrkanden, som därunder förekommit, propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på afslag därå och bifall i stället till den af herr Holmström vid utlåtet fogade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med öfvervägande ja godkänd. Votering begärdes emellertid, till följd hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs denna omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller första tillfälliga utskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med afslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den af herr Holmström vid utlåtet fogade reservationen.

Voteringen utvisade 116 ja mot 82 nej, vid hvilken utgång kammaren således bifallit utskottets hemställan.

§ 17.

Vidare föredrogs Andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 2, i anledning af herrar M. Bengtssons i Göteborg och E. Kristenssons motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående undersökning och förslag i fråga om användandet af öfverkvalificerad arbetskraft vid tullverket; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Jämlikt 63 § riksdagsordningen skulle detta beslut genom utdrag af protokollet delgifvas Första kammaren.

§ 18.

Ang. vissa önskemål med afseende å fattigvårdslagstiftningskommitténs uppdrag.

Därnäst i ordningen var å föredragningslistan uppfördt Andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 4, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående vissa önskemål med afseende å fattigvårdslagstiftningskommitténs uppdrag.

I en inom Andra kammaren väckt motion, nr 244, som hänvisats till behandling af dess andra tillfälliga utskott, hade herr *Strömberg* hemställt, att Riksdagen i skrifvelse till Kungl. Maj:t ville anhålla, att Kungl. Maj:t måtte fästa fattigvårdslagstiftningskommitténs uppmärksamhet på den synnerliga önskvärldheten att särskildt taga i öfvervägande: dels behofvet af och de lämpliga formerna för en konsultativ och inspekterande central fattigvårdsmyndighet, med uppgift såväl att tillhandagå de kommunala fattigvårdsstyrelserna med alla de upplysningar och råd i juridiska, administrativa, hygieniska och pedagogiska frågor, som de kunde påfordra, som ock att öfva uppsikt öfver efterlefnaden inom alla landets kommuner af för fattigvårdsstyrelsernas verksamhet gällande lagar och förordningar; dels behofvet af all den offentliga barnavårdens skiljande från fattigvården samt behofvet af en centralisation eller sammanorganisering af all den offentliga barnavården i riket; dels behofvet af legala bestämmelser, som ställde utom allt tvifvel, att föräldrar kunde fränkännas sin målsmansrätt öfver sina barn, då denna målsmansrätt visade sig vara ett öfverstigligt hinder, i stället för ett tjänligt medel, för uppnåendet af samhällets minima af barnavård.

Utskottet hemställde, att förevarande motion ej måtte till någon Andra kammarens åtgärd föranleda.

Vid utlåtandet var likväl fogad reservation af herrar *Lundgren* i Björna, *Berg* i Munkfors, *Svensson* i Skönsberg och *Hallén*, som ansett, att utskottet bort hemställa, att Andra kammaren för sin del måtte besluta, att Riksdagen i skrifvelse till Kungl. Maj:t ville anhålla, att Kungl. Maj:t måtte fästa fattigvårdslagstiftningskommitténs uppmärksamhet på önskvärldheten af att taga i öfvervägande frågorna om

dels behofvet af och de lämpliga formerna för en konsultativ och inspekterande fattigvårdsmyndighet, med uppgift såväl att tillhan-

dagå de kommunala fattigvårdsstyrelserna med alla de upplysningar och råd i juridiska, administrativa, hygieniska och pedagogiska frågor, som de kunde påfordra, som ock att öfva uppsikt öfver efterlefnaden inom alla landets kommuner af för fattigvårdsstyrelsernas verksamhet gällande lagar och förordningar;

dels behofvet af den offentliga barnavårdens skiljande från fattigvården samt behofvet af en organisering af all den offentliga barnavården i riket;

dels behofvet af legala bestämmelser, som ställde utom allt tvivel, att föräldrar kunde fränkännas sin målsmansrätt öfver sina barn, då denna målsmansrätt visade sig vara ett öfverstigligt hinder, i stället för ett tjänligt medel, för uppnåendet af samhällets minima af barnavård.

Efter uppläsandet af utskottets hemställan begärdes ordet af

Herr Strömberg, som anförde: Herr talman! Såsom framgår af betänkandet har utskottsmajoriteten kommit till det slut, att den yrkat afslag på motionen. Emellertid föregås detta afslagsyrkande af en mycket välvillig motivering, hvilket i icke ringa mån lindrar den sedvanliga motionära förargelsen mot utskottet. Man kan rent af i detta fall ifrågasätta, huruvida icke motiveringen är så välvillig, att den snarare bort leda till ett tillstyrkande äfven i klämman. Huru som helst är det att hoppas, att de i motionen framställda önskemålen må vinna beaktande, såväl vid frågans beredning i den arbetande fattigvårdslagstiftningskommitten som äfven vid dess slutliga pröfning en gång i Riksdagen.

Vi stå ju alla rätt så eniga därom, att fattigvårdsspörsmålet är ett af de främsta, liksom också ett af de svåraste problemen inom det sociala lagstiftningsområdet, och detta så mycket mer, som man väl får hoppas, att fattigvården icke är det slutliga målet för vår tids sociala sträfvan. Man får väl snarare betrakta fattigvården såsom en öfvergångsform till en bättre ordning, en station på vägen fram mot målet, som heter ålderdoms- och invaliditetsförsäkring. Ty hur mycket man än söker att humanisera och modernisera fattigvården, så förblir det dock med nödvändighet en mycket mörk bild af mänskligt tillvaro, som möter oss i ett dylikt system. Men det är på samma gång klart, att intill dess en ljusning i vårt sociala lif inträdt, bör en effektiv lagstiftning skyndsamt komma till stånd, hvarigenom ett humant och värdigt skydd kommer den fattiga samhällsmedlemmen till del. I närvarande stund finnes det väl knappast något, som i så hög grad grumlar en arbetares lifsglädje som just förefintligheten af den mörka tafla, som möter honom, då han skådar fram mot ålderdomen. Och jag vågar påstå, att i dessa dyrtidens och skattepåläggningens dagar är det icke många kroppsarbetare, som icke ha att vänta sitt ålderdomsskydd under den allmänna samhällshärdigheten. Det är uppenbart, att man häri måste åstadkomma bättring, och hoppet står då närmast till

Ang. vissa önskemål med afseende å fattigvårdslagstiftningskommittens uppdrag.

(Forts.)

Ang. vissa önskemål med afseende å fattigvårdslagstiftningskommitténs uppdrag.
(Forts.)

fattigvårdslagstiftningen. Det är att hoppas, att Riksdagen icke lägger några hinder i vägen för den allsidiga och grundliga utredning, som detta spörsmål kräver.

I motionen gifves, såsom herrarna finna, uttryck åt tre olika önskemål. Ett af dessa, nämligen om en inspekterande fattigvårdsmyndighet, har Riksdagen tidigare uttalat sig emot, och det skulle därför framstå såsom något ytterst värdefullt, om Riksdagen nu, sedan meningen på detta område möjligen blifvit en annan, sökte att gifva detta tillkänna till kommitténs beaktande. Nu har ju i reservationen framhållits, att det vore på sin plats att Riksdagen gifve uttryck åt detta sitt önskemål, trots det att fattigvårdslagstiftningskommittén uttalat såsom sin afsikt, att i dessa frågor aflämna utlåtande och förslag. Man kan ju förstå att dessa frågor icke gärna kunna undgå att bli pröfvade vid den pågående utredningen, men huruvida denna utredning kan leda till det resultat, man önskar, torde vara mera tvifvelaktigt, efter det direktiv, som Riksdagen gifvit 1905, ifall nu Riksdagens då fattade beslut skall uppfattas såsom ett direktiv.

Jag vill, utan att nu närmare ingå på de olika önskemålen, ansluta mig till den reservation, som finnes bifogad utskottets betänkande, och anhåller således, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Härpå yttrade

Herr Källman: Det är visserligen sant, att det för närvarande sitter en kommitté, som har fått fattigvårdsfrågan i dess helhet under sin behandling, men jag tror att denna kommitté tillkommit på en tid och under omständigheter, som icke alldeles öfverensstämma med de närvarande förhållandena och den nuvarande situationen. Jag tror, att det är så mycket förändradt med afseende på den uppfattning, som då rådde i fråga om de fattiga och om fattigvårdsförhållandena, att en skrifvelse i frågan till Kungl. Maj:t kan vara motiverad.

I afseende å en inspekterande fattigvårdsmyndighet, vill jag för min del påstå, att en sådan nog är behöflig i vårt land. Det förekommer nog ändå här och hvar förhållanden, som icke behöfde förekomma, därest man hade en inspekterande myndighet, som hade uppdrag att inskrida, då missförhållandena vore alldeles för uppenbara.

Med afseende å denna sak vill jag erinra, hurusom landets fattigvårdsstyrelser nästan i allmänhet ha besvarat en del frågor, som för några år sedan framställdes af »centralförbundets för socialt arbete fattigvårdskommitté». Centralförbundets kommitté frågade, hvad fattigvårdsstyrelserna hade för åsikt om, och hvilka åtgärder vore lämpliga för fattigvårdens inskränkning och för våra fattigas försörjning på annat sätt. Då inkom ju en hel massa svar. En hel del var mycket bra. humanitärt

sedt, och däribland funnos sådana, som påyrkade ålderdoms- och sjukförsäkring samt åtgärder mot dryckenskapen. En del ford-
rade till och med rusdrycksförbud, och man yrkade på, att jord-
styckningar skulle företagas för åstadkommande af egna hem,
förordade allmänna arbeten och yrkade på en förmedling genom
staten, åtgärder för att bevilja lån o. s. v.

*Ang. vissa öns-
skemål med af-
seende å fattig-
vårdslagstift-
ningskommitt-
ens uppdrag.*

(Forts.)

Men det förekom äfven uttalanden, som äro synnerligen karak-
tärstiska för en del af våra fattigvårdsstyrelser och den upp-
fattning de ha om vår fattigvård. Bland annat svarade någon
fattigvårdsstyrelse, att, hvad som erfordrades i detta afseende,
för att åstadkomma lättnad i fattigvårdsbördan, vore att till-
gripa straff med björkris för lättingar, och andra trodde, att så-
dana medel som de s. k. unghinkarnas insättande på uppfost-
ringsanstalt skulle vara ägnade att lyta af bördan och åstad-
komma bättre förhållanden. En del trodde att man, därigenom,
att prästerna predikade sparsamhet en gång om året, skulle nå
önskytt resultat.

Ända in till våra dagar förekomma s. k. auktioner på de
fattiga, d. v. s. de bortackorderas till den minstbjudande, och
detta är väl något af det mest vederstyggliga i hela fattig-
vårdsväsendet. I en berättelse, intagen i Fattigvårdsförbundets
tidskrift för 1911, häfte 4, omnämnes hurusom särskildt i Göte-
borgs och Bohus län bortauktionering af fattiga fortfarande före-
kommer, och detta är väl icke i öfverensstämmelse med den upp-
fattning om behandlingen af de fattiga, som numera arbetat sig
fram. Ur den synpunkten sedt är ju behovet af en inspekterande
fattigvårdsmyndighet tillräckligt konstateradt.

Hvad sedan frågan om barnavården vidkommer, vill jag
särskildt erinra därom, att denna fråga är synnerligen betydelse-
full, ty här måste man försöka få fram en humanare uppfattning
än den, som för närvarande gör sig gällande. Nu anses hvarje
understöd åt ett barn vara likställt med fattigvård, och här och
hvar i landet finnas barn intagna på fattighuset, där de få vis-
tas bland de gamla till dess de kunna försörja sig själfva. I grann-
kommunerna här omkring Stockholm t. ex. finnas barn på de
flesta fattiggårdarna, och jag kan nämna, att i Bromma socken
i Stockholms län, som dock icke anses vara någon fattig för-
samling, finnas i regel 10 à 15 barn, som äro intagna på fattig-
huset. Man behöfver icke vara så synnerligen förtrogen med
fattigvårdsförhållandena för att förstå, att barnens vistelse på
våra fattiggårdar utgör en fara för deras framtida lif. Här
finnas nog andra, som kunna framställa denna sak bättre än
jag, men för min del har jag fullständigt klart för mig af hvil-
ken betydelse det är, att barnen skiljas från åldringarna, som
hvar och en i allmänhet har sitt olika lyte, hvilket naturligtvis
inverkar menligt på barnen och skadar deras utbildning.

Under sådana förhållanden tror jag det är nödvändigt, att
Riksdagen — Andra kammaren åtminstone — ville tala om för
regeringen och regeringen för fattigvårdslagstiftningskommittén,

Ang. vissa önskemål med afseende å fattigvårdslagstiftningskommitténs uppdrag.
(Forts.)

att vi med afseende å dessa ting nu fordra något annat än hvad Riksdagen tidigare gjort. Jag vill erinra om att man i Riksdagen förut uteslutande slagits om, hur man skulle kunna minska fattigvårdsbördan, och detta har varit det enda, som egentligen haft någon betydelse för Riksdagen, men jag tror, att människornas lycka och barnens uppfostran böra utgöra ämnen för betraktelser i den riktning motionären angifvit.

Jag ber, herr talman, att få yrka afslag å utskottets hemställan och bifall till reservationen.

Som flera talare anmält sig för yttrandes afgifvande, men tiden nu var långt framskriden, beslöt kammaren, på hemställan af herr talmannen, att uppskjuta den vidare behandlingen af förevarande utlåtande och öfriga på föredragningslistan upptagna ärenden till kl. 7 e. m., då detta sammanträde enligt utfärdadt anslag komme att fortsättas.

Härefter åtskiljdes kammarens ledamöter kl. 4,7 e. m.

In fidem.
Per Cronvall.